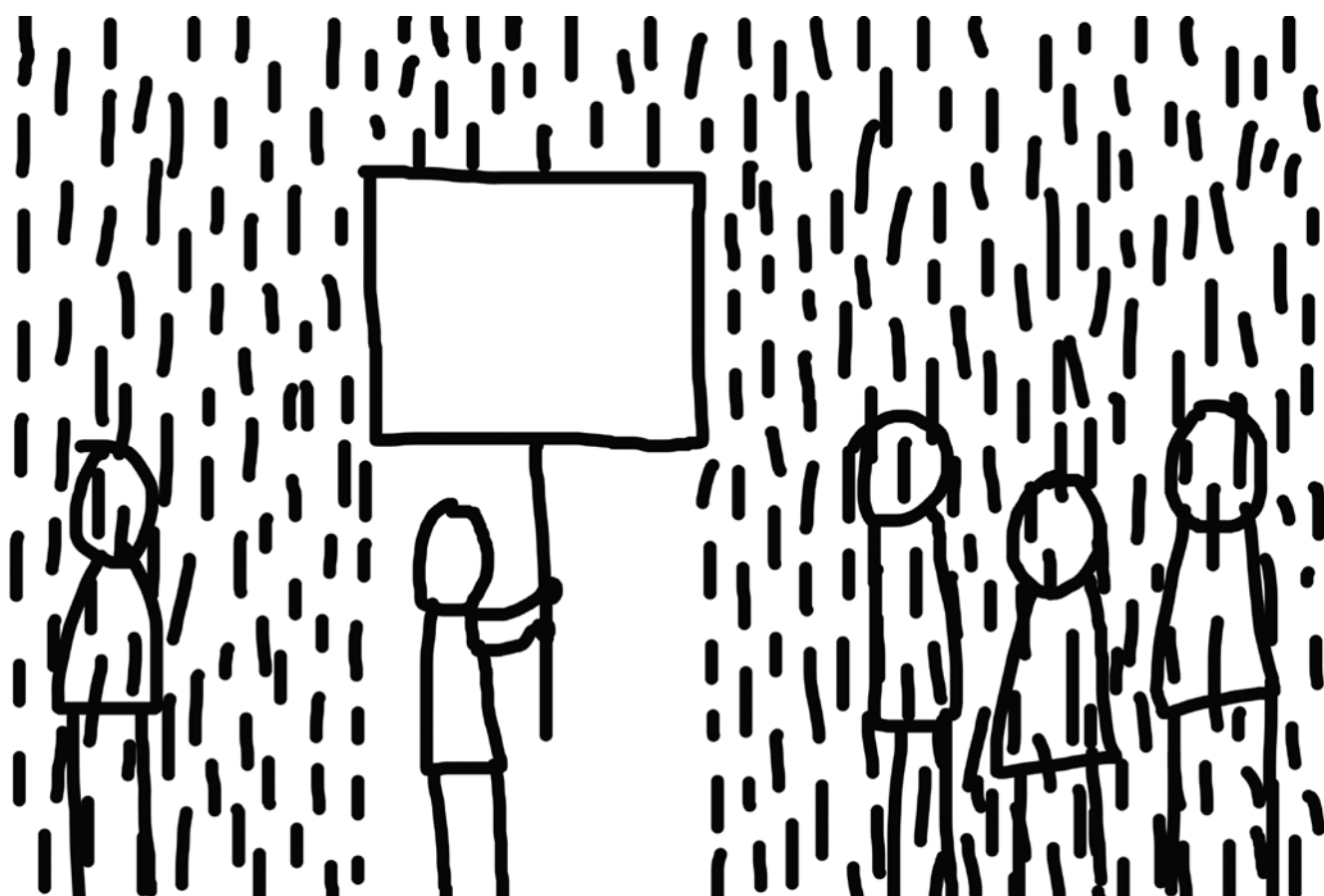

LUMEN FIÓK
KIADVÁNY #4

ELŐRE

LÁTHATÓ

FOTÓZÁS ÉS AKTIVIZMUS KÉZIKÖNYV

TARTALOM:1. rész

4

Csoszó Gabriella: Bevezető

7

Csatlós Judit: Nyilvánosság és fénykép

17

Böcskei Balázs: Konkrét

21

Papp Dóra: Fotós vagy, vagy aktivista?

25

Dósa Mariann: Oktatás, mint a szabadság gyakorlata – kritikai pedagógia elméletben és gyakorlatban

29

Vörös Anna: Fotózás és aktivizmus – a szabadság és a tolerancia iskolája

33

GAT: Fotózás és aktivizmus – kurzus

37

Udvarhelyi Tessza: A fotó(zás) szerepe a Város Mindenkié munkájában

2. rész: Kisokos

44

A Város Mindenkié csoport javaslatai: Médiahasználat, sajtó ábrázolás

48

Negatív sztereotípiák – vizuális megjelenése a hajléktalan emberek ábrázolásában

50

Eseményfotózás

52

Demonstráció és akció

54

Aktivista fotóesszé

fotó: Csozó Gabriella / FreeDoc

TILTAKOZÁS A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉSBEN A HAJLÉKTALANMENTES ÖVEZETEK ELLEN!

2013. november 14.

Kedves Olvasó!

Legyél bár fotós kollégánk vagy aktivista társunk, tagja egy csapatnak vagy magányos harcos, profi vagy amatőr, a Tiéd is ez a jegyzet. Mert Te is fotózol, mert Te is megosztod a képeidet a társaiddal, mert ezáltal véleményt formálsz, híreket közvetítesz, értékeket és problémákat fogalmazol meg, teszel láthatóvá. Olyan vagy, mint mi. Nálunk is így kezdődött...

A jegyzet a fotózásról szól. Arról, hogyan válhat a fotográfia a társadalmat, a közéletet, a politikát formáló eszközzé. De szól a kölcsönös felelősségről, az egymást tanításról, a változásról, a fejlődésről, a kitartásról, az elakadásról, a tettekről is.

Bár vállalkásunk sokféle, ebbe a kiadványba azokat a fotóinkat válogattuk be, amiket hajléktalan aktivista társaink közreműködésével és támogatásával készítettünk. Ezeknek a képeknek a kérdései és készítésük tapasztalata a kiindulópontja a szövegeknek, tanulmányoknak is.

2012-ben hoztam létre a FreeDoc fotóblogom, amely képek az elmúlt négy évben történt, a demokratikus értékeket előtérbe helyező demonstrációkat, akciókat dokumentálják. (1) A fotókat ingyenes felhasználásra kínáltam fel a társadalmi kérdések iránt elkötelezett civil szervezetek, közpolitikai alapítványok és csoportok számára.

FreeDoc blogom százezres nézettségével, a több, mint száz hazai és nemzetközi partnerével (AVM, Szabad Művészek, Eleven Emlékmű, HaHa, Roma Sajtóközpont, Humán Platform, Kettős Mércse, Dinamó, Winter Holiday Camp, Occupy Museums, Henrich Böll Alapítvány, artPortal, e-flux, Rólunk Hozzád, Litera, Hat... stb) fontos szabad alternatív képügynökség és olyan ingyenesen elérhető tudósító lett, ami elsősorban a szabad, állami befolyástól független, közösségi, alternatív és művészeti, kulturális, politikai felületeken népszerű. Különösen fontos szerepet tölt be a demokratikus társadalmi kérdések iránt elkötelezett médiafelületeken, amelyek a sajtószabadság és a források korlátozása miatt jelenleg hátrányt szenvednek.

Ezekre a tapasztalatokra építve 2013-ban elindítottam a "Fotózás és aktivizmus" című tanfolyamunkat a Kontakt Fotóművészeti Kurzusok tanfolyamrendszer keretén belül. (2) Az oktatás együttműködésre épül, partnerünk A Város Mindenkié csoport, a hajléktalan emberek és szövetségeseik önszerveződése, akik az egyenlőségen alapuló társadalomért küzdenek. (3)

A tanfolyamon ingyenes tanulási lehetőséget biztosítunk A Város Mindenkié csoport több önkéntes hajléktalan aktivistájának, akik együtt tanulnak a többnyire középosztálybeli, jobb sorsú, további jelentkezőkkel. A hajléktalan aktivisták előadói, oktatói és résztvevő diákjai is a tanfolyamnak fontos szempontokat adva a képi reprezentáció elvéhez, a sztereotípiák felismeréséhez és elkerüléséhez. A hajléktalan aktivisták egyidejűleg eszközt és módszert is kapnak a fotográfia vizuális nyelvének használatához.

HOGYAN VÁLHAT A FOTÓS A TÁRSADALMI PROBLÉMÁK IRÁNTI ELKÖTELEZETT SEGÍTŐVÉ, AKTIVISTÁVÁ?

MI A SZEREPE A VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓNAK, A DOKUMENTÁCIÓNAK, A FOTÓRI-PORTNAK A TÁRSADALMI KÉRDÉSEK MEGJELENÍTÉSÉBEN?

MIKÉNT FOTÓZZUK A NEHÉZ, MÉLY ÉS ÉRZÉKENY TÁRSADALMI TÉMÁKAT? HOGYAN HASZNÁLHATÓK FEL A KÉPEK HATÉKONYAN A VÁLTOZTATÁS SZÁNDÉKÁVAL?

A tanfolyam 2015 tavaszától a *Közélet Iskolájával* együttműködésben valósul meg. (4)

Kedves Olvasónk, leendő társunk, kollégánk!

Reméljük, hogy inspiráló képeket, szempontokat, gondolatokat tudunk megosztani Veled! Kívánunk Neked is aktivitást, bátorságot, elszántságot és nagyon sok erős, fontos fotográfiát!

Csoszó Gabriella / FreeDoc / Fotózás és aktivizmus

(1) <http://freedoc-gabriellacsoszo.blogspot.hu>

(2) http://freedoc-gabriellacsoszo.blogspot.hu/p/blog-page_22.html

(3) <http://avarosmindenkie.blog.hu>

(4) <http://www.kozeletiskolaja.hu>

fotó: Bódey János, koncepció: Csoszó Gabriella

FELELŐSSÉGGEL TARTOZUNK EGYMÁSÉRT!, Fotózás és aktivizmus akció / OFFBB

2015. április 27, Hősök tere, Budapest

következő oldal

fotó: Csoszó Gabriella / FreeDoc

NINCSEN OTTHONUNK, HAZÁNK SE LEGYEN?, Gerillaplakát kampány - Fotózás és aktivizmus csoport

2013. december 22.

CSATLÓS JUDIT

NYILVÁNOSSÁG ÉS FÉNYKÉP

Az aktivisták és a civil közösségek nagyon eltérő módon és kontextusokban kerülnek a képekre: akár mint demonstrálók, akár mint szakértők, akár mint áldozatai egy politikai diskurzusnak vagy egy elégtelen szociális társadalmi környezetnek. Ugyanakkor a fényképeket az érdekeltek maguk is számtalan formában és céllal használják, ezek között a bizonyítékként használt dokumentumoktól, a médiaképek meghekkelésén át egészen a társadalmi érzékenyítésig terjed a skála. Jelen írásban a fényképek átalakításának gyakorlatával nem foglalkozom, elsősorban a résztvevők és érintettek saját dokumentációi és önreprezentációi állnak érdeklődésem fókuszában. A felsorolt esetekben a fényképek a nyilvánosságban szólalnak meg.

Mi is a nyilvánosság? Ahogy Jürgen Habermas megfogalmazta, a nyilvánosság egyszerre jelenti a társadalmi kommunikációt és annak terét. Mindenki számára nyitott fórum, amelyben a résztvevők egyenrangú félként szabadon véleményt nyilváníthatnak, eszméket cserélhetnek és szerveződhetnek. A párbeszéd tárgyai azok a kérdések, amelyek az együttélés közös kereteit teremtik meg, mindenkre vonatkoznak, vagy mindenkit érdekelniük kellene. A közügyek skálája széles: a kollektív problémák mellett az értékek, a közös múlthoz való viszony, az elérendő célok, a kultúr- és társadalomkritika egyaránt bele tartozik. Mindennek a célja a konszenzus létrehozása, ami a kollektív cselekvés alapját képezi. A nyilvánosság gyakorlati működése és a részvétel feltételei alátámasztják-e az egységes nyilvánosság meglétét? Habermas elképzelése egy ideális állapotot feltételez, amelyben a részvétel lehetősége és a szükséges készségek a társadalom tagjai számára egyformán adottak. Ezzel szemben azt tapasztaljuk, hogy egyrészt működnek a kizárás különböző technikái: vannak olyan csoportok, akik nem vehetnek részt a nyilvános diskurzusokban, vagy nem „hallják” meg a hangjukat. Másrészt a nyilvánosságon belül eltérő mértékű a szereplők befolyása, amit a tekintély, a státus, a személyes karizma különbségei eredményeznek. Harmadrészt a résztvevők tudásbázisa (ami alapján kialakítják nézeteiket) eltérő, melyet az információhoz való hozzáférés korlátai, vagy a megértéshez szükséges specifikus tudásszükségletek okoznak. Szintén vitatható, mit nevezünk közügynek. Nem feltétlen választható el egymástól a magánügy és közügy. Számos olyan téma létezik, melyek a privát szférához tartozott és nem volt lehetséges a nyilvános megtárgyalása, amíg egy társadalmi csoport ezt nem határozta meg csoportérdekként (például a családon belüli erőszak).

Ha nem egy közös diskurzusban veszünk részt, akkor hogyan tudunk megegyezésre jutni társadalmi ügyekben? Egymástól független nyilvánosságok sokasága szerveződik a speciális kérdések és követelések köré, valamint a különböző társadalmi kereteken belül. Ezek a résznyilvánosságok egy nagyobb egészben kérnek szót. Más elképzelések szerint párhuzamos nyilvánosságok működnek, melyek viszonya, kapcsolataik és átjárhatóság

a fő kérdés. Mivel az egyes nyilvánosságok eltérő érdekek mentén szerveződnek, ezek egymással versengő ellenfelek. Eszerint a konszenzus nem lehet a résztvevők célja, mivel a nyilvánosság nem számolhatja fel az alternatív és párhuzamos vélemény- és érdekközösségeket.

Mégis miért fontos a nyilvánosság fogalom megtartása? A nyilvánosságban a társadalom alapjairól, jogok hatásköreiről, a jogok újabb csoportokra való kiterjesztéséről való vitákon keresztül a demokrácia létrehozása zajlik. Amikor azt állítom, hogy az aktivisták készítette fényképek a társadalmi nyilvánosság tereiben kívánnak megszólalni, akkor a demokrácia újratermelésében vesznek részt.

fotó: Csoszó Gabriella / FreeDoc

LAKHATÁST, DEMOKRÁCIÁT, JOGÁLLAMOT!

AVM, 2012. december 21.

A civil közösségek és társadalmi szervezetek kezében a fénykép olyan eszköz, ami a közvélemény, a hatalmi szereplők és az érintettek között közvetít. Szerepe sokféle: dokumentálja az akciókat és az eseményeket, bizonyítja az atrocitásokat és a kirekesztést, tudósít személyes történetekről és bizonyos közösségek életkörülményeiről. Megkérdőjelezi a széles körben elterjedt előítéleteket és a másokról alkotott sztereotip elképzeléseket; tematizálja a közvéleményben kevésbé ismert vagy félreismert társadalmi szituációkat és feszültségeket; felhívja a figyelmet az egyenlőtlenségekre és az igazságtalanságokra.

fotó: Balogh Dina / Fotózás és aktivizmus

Csoszó Gabriella: KIJELÖLT HELY, TILTOTT ZÓNA

Kívül tágas projekt, 2013. november 2.

következő oldal

fotó: Palotás Ágnes

4. ÜRES LAKÁSOK MENETE / AVM

2014. szeptember 27.

Mi a szerepe a médiának? A fényképek a tömegmédia, a világháló és a mobil kommunikáció nyilvános csatornáin keresztül válnak a nyilvánosság részévé. A modern tömegkommunikáció kialakulása óta a média egyidejű és elsődleges szereplője a politikai folyamatoknak. A politikai szereplők – a társadalmi mozgalmak, a civil szervezetek, és az aktivisták is ide tartoznak – a tömegmédia sajátosságaihoz igazodva igyekeznek széles körhöz eljuttatni az üzeneteiket. Ebben a gazdasági és politikai hatalommal sűrűn átszőtt térben a civilek a profitorientált vállalkozásokkal és a pártokkal versengenek a megjelenésért, a

témák meghatározásáért, a meggyőzésért.

Milyen térben versengenek a szervezetek és civil közösségek? A tömegmédia képeinek legfőbb jellegzetessége a fogyaszthatóság, tehát az aktualitás és a hírérték mellett a figyelemfelkeltés és a befogadás aspektusai kerülnek előtérbe. Az eseményközpontú megmutatáshoz dramatizált, sokkoló, attraktív, érzelmeteli előadásmód társul. Mondhatni a látványnak ellenállhatatlannak kell lennie, ezért elsősorban az emocionális (és a nem racionális) hatást kiváltó képeket részesítik előnyben. Ennek érdekében a vizuális eszköztár minél hatásosabb kiaknázása zajlik: gyakoriak a szokatlan megoldások, a vizuális trükkök, a montázsok, a kiemelések, a leleplezés, a humor. Ebben az ingergazdag környezetben a képi és szöveges információknak világosnak kell lennie, a szándéknak egyértelműnek, a szereplőknek könnyen azonosíthatónak. Tehát a rétegzett, komplex megfogalmazás helyett az egyszerű, célra törő kommunikálás eredményes.

fotó: Vörös Anna

MI NEM ÍGY KÉPZELJÜK EL A RENDET!

2013. szeptember 30.

A média látványosságra épülő logikája nem hagyja érintetlenül a tiltakozások formáját sem. Az akciók kidolgozása során az egyre tapasztaltabb civilek szem előtt tartják azt, hogy a vizuálisan érdekes események nagyobb eséllyel kapnak médiafigyelmet (könnyebben válnak emlékezetessé, megjegyezhetővé, és intenzívebben képesek megsokszorozódni). Amikor korlátozott anyagi források állnak rendelkezésre és az adott ügy kevesebb embert mobilizál, látványos eredményeket lehet elérni egy izgalmas, jól dokumentálható (fényképezhető) akcióval.

A médiabarát megoldások mellett fontos, hogy az aktivisták és civilek képei felismerhetőek legyenek a riport, a reklám, az állami propaganda képei között is. Hiszen a többi politikai szereplővel szemben előnyük a hitelesség. A hitelesség forrása a nem-materiális javakat előtérbe helyező értékrendszer, a felvállalt ügyek és célok melletti elkötelezettség, a személyes érintettség, az egyéni erőforrások mozgósítása.

Miként válik láthatóvá a hitelesség, hogyan befolyásolja a képkészítés módját, vagy a képek használatát? A fényképen mindig tükröződnek a kép megszületésének körülményei, a fotográfus elképzelései, és a résztvevők közötti hatalmi kapcsolatok. Egyenlőtlen vagy felemás hatalmi viszonyokról beszélünk, amikor a fotográfus kiszolgáltatott helyzetben ábrázol valakit, akinek nincs kontrollja a róla készülő kép fölött. Ebben a szituációban a fotós megfigyel, komponál, instruál, exponál, végső soron segítséget ígér. A fotó alanya pedig a megfigyelt, a beállított, a tehetetlen, aki elszenvedője a történéseknek. Ez a munkamódszer az önrendelkezés – a saját sors befolyásolásának képessége – közötti különbségeket határozottan leképezi: egy cselekvő és egy passzív fél áll szemben egymással. Ha a fotó alanya megszégyenítő helyzetben vagy (emberhez) méltatlan körülmények között kerül megörökítésre, akkor kiszolgáltatottsága, védtelensége megsokszorozódik a nyilvános térben. Jóllehet ezek a képek is képesek bizonyos körülmények között előremutató változásokat elindítani, a legnagyobb veszélyük a probléma eltávolításában rejlik. Ahhoz hogy a néző empátiát és szolidaritást tudjon érezni a fotó alanyával, szükség van azokra a közös mozzanatokra, amelyek lehetővé teszik számára az azonosulást. Ezek hiányában a másik egy távoli idegen marad, aki egy számára ismeretlen, hozzáférhetetlen világban él. Az aktivista képkészítés alapja a hierarchikus viszony feloldása és a fényképezett személy önreprezentációjának a megőrzése.

Mégis milyen más szereposztás lehetséges megfigyelt és megfigyelő, fényképező és fényképezett között? Az együttműködési és részvételi módszerek alkalmazása képes feloldani az opozíciót. Az együttműködés olyan dialógus helyzet teremtése, melyben a kép egy közösen létrehozott szituáció vagy közös alkuk eredménye, az alkotói folyamat kiterjed az előkészületekre, egyeztetésekre és természetesen a közös döntésekre. A kép készítője

fotó: Vörös Anna

RENDAHAGYÓ KÖZTÉRI VITAFÓRUM A
HAJLÉKTALANSÁGRÓL A KÉPVISELŐI
IRODAHÁZ ELŐTT / AVM

2013. szeptember 23.

sem fizikai, sem szellemi értelemben nem szakad ki a csoportból, annak „belső” nézőpontját, valóságtapasztalatát és önképét közvetíti. A részvételi alapú fotográfia esetében nem fotográfusok, újságírók, kutatók vagy szociális munkások készítik a felvételeket, hanem az eszközöket és a tudást adják az érintettek kezébe. A tanulási folyamat célja, hogy az egyén és a közösség képessé váljon a számára fontos témák dokumentálására és nyilvános kommunikálására. Ez a folyamat kiindulópontot adhat az adott csoport identitásának és közös érdekeiknek a megfogalmazásához, és következő lépésben az érdekek képviseléséhez.

fotó: Balogh Dina
EZ A MI OTTHONUNK! ÚJPEST
AVM 2013.

Mitől más a belső és külső nézőpontból készült fénykép? Attól, hogy a fotó alanyai és környezetük saját szabályaik szerint kerülnek rögzítésre. Már nem csak a nyomor, a reménytelenség tűnik fel, hanem a hétköznapi pillanatok, az apró örömek, a személyes kapcsolatok szövevénye. A képen szereplők így önazonosak: nem a mi elvárásaink és normáink szerint kerülnek a képekre, azaz nem a periférikus társadalmi helyzetükből, a szociális környezetükből nyerik létjogosultságukat. Az együttműködő és részvételi módszerek egyúttal demonstrálják, hogy a másik tapasztalatának, életkörülményeinek, történetének milyen sok aspektusa rejtve marad és nem látható. Ebből a perspektívából tárul fel az a rétegzettség és sokféleség, ami felülírja az előítéletek egységesítő képét. Egyidejűleg az objektív megközelítésmód kritikáját is jelentik, mivel megkérdőjelezzik a külső pillantás illetékességét. Ennek hiányában pedig nem ítéldhetjük el a másikat, nem bíraskodhatunk fölötte.

Próbáltam felvillantani, hogy a civil közösségek és mozgalmak fényképhasználat a média követelményeihez való igazodás és a tőle való eltérés játéktérében mozog. Az internet, az elektronikus és mobil eszközrendszerek olyan lehetőségeket nyitottak meg, amelyek felbomlasztják a hagyományos, egyoldalú politikai kommunikáció csatornáit. Ha emellett megfontoljuk W. J. T. Mitchell a képek szerepéről tett megállapítását, miszerint a politika szorosan kötődik a reprezentáció és a közvetítés témájához a politikai hatalom létrehozásával a média használatán keresztül, a fényképhasználat is tágabb kontextusba helyeződik, mégpedig a nyilvánosság és a politikai mező kontextusába. Amikor egyes csoportok az önreprezentáció létrehozásáért vagy egy ügy mellett szállnak síkra, akkor a fennálló hatalmi viszonyokat akarják átrendezni. A fénykép, mint tiltakozási és önreprezentációs eszköz a képek valóságalkító szerepét írja újra.

Nyilvánosság és fénykép / Olvasmányok:

Bajomi-Lázár Péter: A politika mediatizálódása és a média politizálódása
Médiakutató, 2005. tavasz
http://www.mediakutato.hu/cikk/2005_01_tavasz/03_politika_mediatizalodasa

Bernhard Peters: A nyilvánosság jelentése. In: Angelusz Róbert, Tardos Róbert és Terestyéni Tamás sz.: Média – nyilvánosság – közvélemény. Budapest, Gondolat Kiadó, 2007., 25-42.

Heller Mária, Rényi Ágnes: A nyilvánosság kommunikációelméleti megközelítésben. Jel-Kép, 2000/1. sz. 69-94.

Jürgen Habermas: A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása. Vizsgálódások a polgári társadalom egy kategóriájával kapcsolatban. Budapest, Osiris Kiadó, 1999.

Sarah Pink: Interdiszciplináris programok a vizuális kutatásban: A vizuális antropológia újragondolása, 723.
In: Letenyei László: Településkutatás II., Szöveggyűjtemény. Budapest, Ráció Kiadó, 703-724.

Szabó Máté: Globális kommunikáció, civil társadalom, tiltakozás, Fordulat, új évf. 1. 2007

W. J. T. Mitchell: Kép / elmélet, 125. Uő: A képek politikája. Szeged, JATE Press, 2008. 123-130.

fotó: Vörös Anna
KUNYHÓBÓL LAKÁSBA! KŐBÁNYA
2013. december 13 – 2014. június 5.

BÖCSKEI BALÁZS

KONKRÉT

Ma minden fotó, ma minden a fotó. Fotózik mindenki, akinek ujjai okostelefonban végződnek. Az okostelefonok terjedése, a mindennapos technológiai innovációs cunami, személyiségünk digitális „átállása” a fotózás és fényképezés átalakulásával is járt. Fotózni már nem egészen azt jelenti, hogy megörökítünk, hanem hogy előállítunk valamit. Korábban első volt az, amit fotózni akartunk, ma első a technológia, és így az, *ahogyan* fotózni akarunk valamit vagy valakit. Nem a fotós állítja be tárgyát, hanem a technológia alakítja át a tárgyat. A fotózás személyessé válásával, azáltal, hogy kedvünkre csinálhatunk bármit a felülettel és a fotózandóval, már nem lehetünk egészen biztosak abban, hogy egy-egy fotó azt mutatja-e, amit látunk rajta.

A fotót készítő (kattintó) szándéka ellenére nem fotók készülnek, hanem gyakran csak túlexponált énképek állnak össze bájtokká. Nem megörökítünk, hanem kivetítünk: hangulatot, egy elképzelt pillanatot. Nem le, hanem *oda* fotózunk valamit. Beállítunk, rákészülünk, érintünk, kattintunk. Ha fennáll a veszélye, hogy nem lájkolható, akkor nem töltjük fel, hanem újrakezdjük a műveletet. Mert olyan nem lehet, hogy ma nincs új feltöltés. Nem az kerül kiállításra (posztolásra), ami éppen van, hanem *ahogyan* látni szeretnénk, és *ahogyan* ki- vagy átszínezzük aznapi énünknek vagy hangulatunknak megfelelően. A képek így inkább személyes profilok. A fényképezés agresszív privatizálódása közepette pedig ugyanannyit (nem) ér egy rozzant vidámpark bejáratánál készített szelfi, mint egy asztali ételfényképezés.

Ez lenne a fényképek és a fényképezés demokráciája? Vagy egyszerűen a képek könnyen lájkolható diktatúrája? Ha elfogadjuk, hogy a fotó médium, akkor így ma mit is közvetít? Egyáltalán közvetít-e még valamit a fotó, ha olyan felületen jelenik meg, amelynek törvénye az áttekinthetetlenség, az azonnaliság, az újdonságok hipergyors feltöltése, a látványverseny? „A világ távolsága olyan mértékben nő, amilyen mértékben közvetítik.” (Tillmann J. A). Messze van ma a világ klikkelhetősége és érinthetősége ellenére is.

Az okostelefonban fuldokló fényképfüggőség egyúttal az írás és a fantázia általi képalkotás halála. Míg korábban a fotó szöveg és tartalom volt, ma a fotó figyelemelterelés a szövegről.

Régi idők valós terű és idejű fotója emlékeztetett még valakire vagy valamire. Felszólított, cselekvésre sarkallt. Nem kinyilatkoztatott, hanem kérdezett. A régi idők valós terű és idejű fotója emlékeztetett még valamire. A valóság volt a nyersanyaga, nem az applikáció, rajta a nyomor szürkesége nem színezés és beállítás kérdése volt, hanem valós tér valós üzenete. Felszólított, cselekvésre sarkallt. Napjaink agresszív kép-, fotó- és pillanatgeneráló kinyilatkoztatásai helyett kérdezett, gondolkodásra sarkallt, *oda* szólt, ahol a nemes és társadalomformáló elhatározások születnek: az ész és szív találkozási pontjához. „Régi időkben” a fotó azt üzenete: nem csak hogy lehetséges, hanem muszáj is hogy legyen a társadalom, s ezért tenni, lépni kell. A fotó valós küzdelem és politika volt, nem pedig egy virtuális tér elillanó feltöltése. A fotó küzdelem és politika volt.

fotó: Balogh Dina

NOSZLOPY UTCAI ÉLŐLÁNC / AVM

2014. szeptember 4.

A szelfizónában készült fotók és a digitális képalkotás viszont jobb esetben depolitizálóak, rosszabb esetben hazudnak. Minden könnyű, minden laza, minden színes, minden az egyén és mindenki egyéniség – harsogják.

Mindig vannak és lesznek azonban, akik nem így gondolják. Akik szerint a fotó egy politikai tér és a cselekvés kellős közepének kimerevített pillanata. Szemben a fenti kordiagnózis „alkotásaival”, Csozó Gabriella és A Város Mindenkié (AVM) aktivistáinak együttműködése a „rég iskola” feltámasztása, az alul lévők csendes felszólalása, képi feltámadása. Nem a „szenvadás képeit” készítik, hanem a „kell olyannak lenni, hogy társadalom” méltóságteljes kérésével élnek.

Csozó Gabriella FreeDoc tárával egy személyében a 2010 utáni tiltakozási kultúra és események dokumentációs gyűjteménye, gépével mindenhol ott van, ahol az önszerveződés, a szolidaritás, az emlékek hiánya vagy fájdalmai, a politikai ellenállás projektjei teret kapnak. Az AVM pedig az a civil szervezet, amely nélkül ma emberek százai már lemondtak volna arról, hogy legjobb pillanataikban (azaz, amikor csak kicsit fáj a sors, a szolidaritáshiány) még gondoljanak arra az embert próbáló folyamatra, amely azzal a mondattal veszi kezdetét: „Talán majd holnap.”

Csozó Gabriella és az AVM aktivistáinak fotóiból nagyon más világok rajzolódnak ki, mint a jelen írás fentebb ismertett képkannibalizáló gyakorlataiból. A képek, a szegénység, a kiszolgáltatottság élethelyzetei egyrészt visszatérések ahhoz a fogyasztásközpontú technológiai fordulathoz, amikor még a fotó szöveg és cselekvésre (fel)szólítás, másrészt mellőznek minden szociomodorosságot.

Fotók, képek, amelyek nincsenek átszínezve. Aki infantilis módon színezget, annak meglepő lehet, hogy a valóságban is így néz ki például egy erdei kunyhó, ahogyan itt megörökítik, s amelyben hajléktalan emberek laknak. Amelyet elhagynak, s ezt az elszakadást az erdőtől, és visszatérést a városba fotók rögzítenek. Az utat, mely az – elvileg – mindenki városa felé viszi őket. A kunyhók és szállónak becézett „behúzódások” – ahol egy időre láthatatlanná lehet az, kit üldöznek – tárgykultúráját nézőnek nem az juthat eszébe, hogy milyen „szegényesek” is a kapaszkodás díszletei, hanem hogy a puritanizmus márpedig erő. Az őszinteség pedig bátorság.

Csozó és az aktivisták „belátták” az egyszerűt: a fotókészítés célja (csak) a változtatás (lehet). Új értelmet és politikai tudást adnak a képkészítésnek, a „vizuális kommunikáció” kifejezését illetően a fenti valóság-lúgozó képkészítőkkal szemben a kommunikációra is hangsúlyt helyeznek. Esetükben a képek nem csak a társadalmi aktivizmus előfeltételei lehetnek, hanem részei is annak. Többlettudással látják el a nézőt és olvasót. Ezeket a fotókat ugyanis nem csak nézni, hanem olvasni is lehet. Szövegek. Kritikai szövegek, a kritikai társadalomtudomány és elmélet illusztrációi.

Fotóik azáltal, hogy többek között hajléktalan emberek aktív részvételével készülnek, a szociokukkolás helyett a lényegre fókuszálnak. Úgy is, mint: mit és hogyan látnak azok, akik magukat és hasonló helyzetben lévő társaikat fényképezik?

Természetesen nem a fotóktól fognak megnyílani a képeken összeszorított ajkak. A képek ugyanakkor nem is a bárhol és bárhogyan történhet jelenetei, a globális szegénység bármely kontinensen fellelhető fotói, hanem – aki ismeri a magyar politikai (rendszer)viszonyokat –, az pontosan tudhatja, hogy nagyon is konkrétak, és nagyon is tétjük van. Ami konkrét, és aminek tétje van, azt viszont úgy „hívják”: politika, az a politika. Ami konkrét és tétje van, az nem lájkolható, az csak megélhető és csinálható. Az én, a küzdelem, az értelem pedig csak cselekvésben nyilvánul meg, nem pedig színezésben, anyagtalan feltöltésben, a kirekesztés tudomásul nem vételében.

A 'Fotózás és aktivizmus' fotósai jó úton járnak ahhoz, hogy a remény egyszer majd törvény legyen, ne pedig álom. Rohadt nehéz lesz nekik, de van bennük erő.

fotó: Balogh Dina

NOSZLOPY UTCAI ÉLŐLÁNC / AVM

2014. szeptember 4.

fotó: Balogh Dina, koncepció: Csozó Gabriella

FELELŐSSÉGGEL TARTOZUNK EGYMÁSÉRTI, Fotózás és aktivizmus akció / OFFBB

2015. április 27, Hősök tere, Budapest

PAPP DÓRA

FOTÓS VAGY, VAGY AKTIVISTA?

Tudtommal ez az egyetlen olyan eset Magyarországon, ahol a helyszínen készített aktivista fotókat a perben bizonyítékként használták, az aktivistát pedig tanúként beidézték. Az aktivista én vagyok, a fotóimat pedig az AVM kezdeményezésére a NEKI jogvédő iroda által indított perben 2013. február 19-i meghallgatásomon mutattam be.

Október 17-én délután tartott demonstrációt az AVM (A Város Mindenkié), ahol egy performansz keretében több mint száz ember feküdt a Kossuth téren az ellen tiltakozva, hogy a legújabb törvényjavaslat a közterületen történő életvitelszerű tartózkodást kriminalizálja. Sajnos szó sem lehetett a törvényjavaslat leszavazásáról, sőt, a hatóságok feltűnően gyorsan elkezdték annak alkalmazását. A demonstráció másnapján reggel 8 óra előtt jelentek meg a zuglói önkormányzat bérelt markolói, a XIV. kerületi Francia úton és elkezdték a területen álló kunyhókat lebontani. Az AVM aktivistái tudtak arról, hogy az önkormányzat bontást tervez, de többszöri érdeklődésre sem kaptak tájékoztatást a pontos időpontról. Az aktivisták más esetben is próbáltak élőlánccal védeni hajléktalan embereket, a vasúti töltéshez is szerveztek ügyeletet.

Csak dokumentációra volt idő

A megjelent rendőrök, önkormányzati dolgozók – köztük az alpolgármester – és a szetetszolgálat munkatársai személyesen felügyelték az FKF munkagépeit, esélytelen volt, hogy akár egyetlen bontás ellen tiltakozó a helyszínre érjen. Időpont tekintetében szerencsém volt, a bontás melletti épületben volt megbeszélésem. 2011-ben önkéntesként dolgoztam a Greenpeace-nél, az első fotók a felső emeleti irodából készültek. Pár óra leforgása alatt 7 hajléktalan ember otthona tűnt el a területről, a nyersképeken követhető, hogy egy-egy kunyhó ledöntése nem volt több 5-10 percnél.

A sorozat másik része a helyszínen készült. A hajnali köd miatt nem tudtam a részleteket fentről fényképezni, ezért lementem. Az igazoltatást követően arról érdeklődtem, mi történik a helyszínen. A távlati terveket gombnyomásra hosszan ismertető alpolgármester elmondta, hogy a terület rehabilitációját tervezik, a hajléktalanságra komplex problémaként gondolnak. A háttérben az Egressy út egyik háztömbjének befalazott lakásai álltak kontrasztként: gyakorlatban milyen a zuglói bérlakás program.

Egyértelmű volt, hogy ami történt illegális: a helyszínen nem készült jegyzőkönyv, a kunyhók tulajdonosai pedig nem emlékeztek arra a dokumentumra, ami állítólag igazolta, hogy

fotó: Palotás Ágnes

ZUGLÓI KUNYHÓLAKÁKÓK PERE, AVM

2013. október 24.

aláírásukkal beleegyeztek a bontásba. Az eset viszonylag nagy nyilvánosságot kapott, azonban magyarázatot az illetékesek meg sem próbáltak adni. Egyébként se lenne elfogadható indok arra, hogy valakinek az önrendelkezését teljesen korlátozzák és földönfutóvá teszik.

A területen élők a NEKI (Nemzeti Etnikai Kisebbség és Jogvédő Iroda) jogsegélynek köszönhetően keresetet adtak be: kártérítést követeltek a XIV. kerületi önkormányzattól a kunyhók bontása közben megsemmisült vagyontárgyaikért. Az első meghallgatásra október 11-én került sor.

Színes nyomtatás és tanúvallomás

A tárgyalás második napján (2013. február 19-én) tanúként érkeztem a Markó utcába a fotókat kinyomtatva adtam át a bírónőnek. Az első kép: 2011.10.18 08:54-kor, az utolsó kép: 2011.10.18 10:22-kor készült. A dokumentált jelenetek igazolták a felperesek tanúvallomát az alperes állításaival szemben. A terület rendezett volt, az ott lakók közössége jól működött. Az önkormányzatnak semmilyen jogalapja nem volt arra, hogy hét ember otthonát pár óra alatt felszámolja.

A 2011-ben indított pert a hajléktalan felperesek 2014. október 16-án megnyerték: „a zuglói önkormányzat megsértette a kunyhóban élő emberek emberi méltóságát és az egyenlő bánásmódhoz fűződő jogait, amikor hatósági eljárás és hivatalos írásos tájékoztatás nélkül ledózerolta az otthonaikat” - mondta az ítélet. (forrás: AVM blog) Az önkormányzatnak továbbá fejenként 500 ezer forint kártérítést kellett fizetnie a felpereseknek.

2014-ben jelen kiadvány szerkesztőségi ülésén derült ki, hogy a képeim ugyanannak a pernek voltak a bizonyítékai, amit a Fotózás és Aktivizmus képzés I. évfolyamának fotósai dokumentáltak és 2015-ben a közös munka utolsó fázisán dolgozva egyszerre olvashattuk az Átlátszó blog cikkét a másodfokú, jogerős ítéletről, mely megerősítette, hogy jogellenes volt a vasúti töltés mellett épített otthonok lebontása. A Zuglói Önkormányzat új polgármestere írásban és nyilvánosan is bocsánatot kért minden érintettől személyiségi jogaik megsértése miatt. Mindannyiunk képei - akár hírként akár dokumentációként jelentek meg - hozzájárultak ahhoz, hogy egy perifériusnak számító és nehezen megjeleníthető téma a középpontba kerülve precendens értékű eredménnyel záruljon.

Aktivistából lettem fotós és ezt fontos kiemelnem, hogy azokat is a társadalmi ügyek feltárására és akár szűk-, akár széleskörű kommunikációjára buzdítsak, akik nem kezdték el nyilvánosságra hozni a munkáikat, mert nincs meg a „szükséges” felszerelésük vagy képzettségük.

Önkéntesként a mozgalomban és fotósként demonstrációkon szerzett tapasztalataim kiegészítik egymást. A mozgalmi munkát lelkesedésből kezdve az első pár évben az volt a cél, hogy minél több emberhez jusson el azoknak az ügyeknek a híre, amelyeken dolgozunk. Ezt egy jelenléti ívvel ábrázolnám és biztos vagyok benne, hogy sokakban megszólítja ugyanazt az érzést. Újabb lépést jelentett, amikor elkezdtem különböző csatornákon más-más célközönséghez a leghatékonyabb közlési formát keresni. Nem mindegy, hogy potenciális támogatókhoz szól egy felhívás vagy a hírközlés gyorsaságára koncentrálok, vagyis adott

fotó: Papp Dóra

ZUGLÓI KUNYHÓBONTÁS

2011.október 18.

üzenetekre irányítunk minél több figyelmet rövid időn belül – ilyen volt a kunyhóbontás is.

A kurzussal kezdődött szakaszban az üzenet mélységén és az érzékenyítésen van a hangsúly. Természetesen ez a legnehezebb, mert korábbi munkáim válogatásánál már önállóan felfedezem, mit jelenítenék meg másképp. Olyan tartalmi kritériumokat veszek figyelembe, amihez elengedhetetlen a régi berögzülések felülírása (lsd. gyakorlati tanácsok a Kisokosban). Ebben segít a szervezetek munkájának követése és állandó párbeszédre való törekvés egy-egy csoport aktivistáival.

Jegyzet: A fotókat 2011. október 18-án a kunyhóbontások napján publikálta az AVM, saját írásom pedig a Greenpeace blogon jelent meg „Döntések és markolók” címmel.

DÓSA MARIANN

OKTATÁS, MINT A SZABADSÁG GYAKORLATA

– KRITIKAI PEDAGÓGIA ELMÉLETBEN ÉS GYAKORLATBAN

A Közélet Iskolája arra az alapvetésre épül, hogy a társadalmi mozgalmak akkor tudnak sikeresek lenni, ha olyan széles társadalmi bázisra építhetnek, amelynek tagjai megfelelő kritikai tudással rendelkeznek az őket körülvevő társadalmi-politikai rendszerekről. Nem lehet úgy küzdeni az elnyomás ellen, hogy nem ismerjük az azt fenntartó rendszereket és azok működési mechanizmusait. Azonban a magyarországi társadalmi mozgalmak lehetséges bázisa – és ezen belül különösen a magyar társadalom elnyomott csoportjai – jelenleg nem jutnak hozzá ilyen kritikai tudáshoz és ez nagyban hozzájárul az elnyomás fennmaradásához és folytonos újratermelődéséhez. Ördögi kör.

Számos kutatás, de a mindennapok keserű tapasztalata is egyértelműen azt mutatja, hogy a magyar társadalom nemcsak anyagi, gazdasági szempontból, hanem politikai értelemben is szélsőségesen egyenlőtlen. Emberek tömegei élnek úgy, hogy esélyük sincs a politikai döntéshozatal befolyásolására, szükségleteik kifejezésére, érdekeik érvényesítésére. Így azonban társadalmunk nem tekinthető valódi demokráciának. Nem elég, hogy négyévente szavazhatunk, ha közben semmi befolyásunk nincs arra, hogy mit tesznek azok, akiket megválasztottunk. Nem elég, hogy szabad a véleménynyilvánítás, ha a véleményünkre senki nem kíváncsi. A többpárti parlament a mai formájában – mélyen beágyazva a globális kapitalista piacgazdaságba – láthatóan nem képes biztosítani az összes állampolgár egyenlő politikai részvételét. Az elnyomott társadalmi csoportok tagjai – az alacsonyan képzettek, a munkanélküliek, a segélyből élők, a cigány lakosság, a bántalmazott nők, a menekültek, a fogyatékkal élők, valamint a szexuális kisebbségek – különösen kiszolgáltatottak érdekeik érvényesítésekor. Ameddig az elnyomottak nem ismerik a jogukat, addig biztosan nem is tudják érvényre juttatni őket. Amíg meg vannak fosztva attól a rendszerkritikus látásmódtól, ami lehetővé tenné számukra elnyomott helyzetük okainak azonosítását, addig nem lehetnek képesek arra, hogy érdemben fellépjenek az elnyomással szemben.

A mai Magyarországon csak a magasan képzett értelmiség számára unott közhely, hogy *a tudás hatalom*. A kritikai pedagógia célja mindenelekőtt épp az, hogy ez a felismerés mindenkire eljuthasson, és hogy mindenki részesedhessen ebből a hatalomból. A 'pedagógia' szó használata a magyar társadalmi környezetben könnyen fölényesnek és

fotó: Palotás Ágnes

4. ÜRES LAKÁSOK MENETE / AVM

2014. szeptember 27.

hierarchikusnak tűnhet, mert amit ma Magyarországon általában ez alatt értenek, az egy eredendően egyenlőtlen, a tanító és a tanított közötti áthidalhatatlan hatalmi ellentétet alapuló viszony. Ebben az értelemben pedig épp maga a 'pedagógia' válik az elnyomás eszközévé. Egyrészt azért, hogy folyamatosan újratermelje az alá-fölé rendeltséget és ezt a világ természetes részeként tünteti fel. Másrészt azzal, hogy elsősorban az uralkodó társadalmi normák terjesztését, illetve a (mások számára) profitot termelő bér munkához szükséges képességek megszerzését szolgálja. A kritikai pedagógia célja azonban épp mindennek az ellenkezője.

Az oktatás a szabadság gyakorlata – ez Paulo Freire egyik könyvének a címe, ami nagyon pontosan megfogalmazza a kritikai pedagógia hitvallását: az elnyomott csoportok felszabadítása és a hierarchikus társadalmi viszonyok felszámolása a tanulás segítségével. A brazil tanító munkássága marxi alapokra épül: annak, ahogyan a társadalmat látja, a középpontjában az anyagi lét, a munka és a termelés egymással összefonódó rendszerei állnak. Ez a társadalmi-gazdasági-politikai rendszer pedig a társadalom széles rétegeit ítéli némaságra, vagyis megfosztja őket a szabad emberi cselekvés lehetőségétől és eszközeitől, és ezáltal a rendszert kiszolgáló eszközökké alacsonyítja (tárgyasítja) őket. Mindezt gyakorlatilag visszafordíthatatlanná teszi az, hogy a szűk korlátokat és a szigorú ellenőrzést az elnyomottak belsővé teszik és így a folytonos szégyenérzeten és az erős önkontrollon, önfegyelműzésen keresztül tulajdonképpen magukban hordozzák elnyomóikat.

Ezért az elnyomás elleni fellépés első lépése az (ön)tudatra ébredés, vagyis a rendszerkritikus tudás megszerzése kell, hogy legyen. Ennek során az elnyomottak képessé válnak arra, hogy ne az elnyomók tekintetén keresztül lássák saját magukat és az őket körülvevő világot, hanem szabadon meghatározhassák saját identitásukat és a társadalmi valóságról kritikus tudást szerezhessenek. A saját életük felett így megszerzett hatalom birtokában, erős öntudattal és a közösség erejét megtapasztalva a korábban elnyomott emberek is képessé válnak arra, hogy kollektíven fellépjenek a társadalmi igazságosságért – akár saját sorsuk, akár más emberek sorsa tekintetében.

A kritikai pedagógia nemcsak céljaiban, hanem eszközeiben, vagyis a célok eléréséhez vezető folyamat tekintetében is forradalmi: alapelve a résztvevők közti egyenlőség és

fotó: Fábíán Károly

4. ÜRES LAKÁSOK MENETE / AVM

2014. szeptember 27.

kölcsönösség. A kritikai iskola hierarchiamentes, ezáltal elmosza a tanító és tanított közötti egyértelmű határvonalat – úgy épül fel, hogy minden résztvevő tanulni tudjon belőle, miközben megosztja a többiekkel saját tudását és képességeit. Mindez egy szép és bizakodó emberképet feltételez: olyan egyéneket és olyan közösségeket, amelyek alapértéke a szolidaritás és az ehhez szükséges alázat. A kritikai pedagógia épp ezért csak akkor tud működni, ha a résztvevők ismerik és bíznak saját képességeikben, és egymásban is megbíznak annyira, hogy nyugodtan rábízzák magukat a közösség erejére és erőforrásaira.

Az így megszerzett tudás és a közös tanulás révén megszülető közösség elengedhetetlen ahhoz, hogy az elnyomott csoportok és az őket képviselő szervezetek érdekérvényesítő képessége megerősödjön, és ezáltal stratégiai válaszokat tudjanak adni a saját bőrükön megtapasztalt, rendszerszintű problémákra.

A magyar pedagógiaoktatásban legfeljebb nyomokban van jelen a kritikai pedagógia elmélete és módszertana, és a közoktatási rendszerben is ritkán találkozhatunk olyan pedagógusokkal, akik ezeket az emancipatorikus elképzeléseket alkalmazzák a tanítási gyakorlatukban. Néhány civil kezdeményezés azonban nagyon szép példát mutat a kritikai pedagógia felszabadító hatására. A Város Mindenkié hajléktalan érdekvédelmi csoportban már évek óta nagy sikerrel működik az 'AVM Akadémia', aminek keretében hajléktalan emberek és szövetségeik együtt tanulnak a legkülönbözőbb társadalmi, politikai és mozgalmi témákról – például a polgári engedetlenségről, a feminizmusról, vagy a különböző érdekvédelmi és toborzási technikákról. Ezeken a képzéseken a csoport többek között szigorú részvételi és moderálási szabályok segítségével ülteti át a gyakorlatba az egyenlőség és a kölcsönösség freire-i alapelveit.

Bizonyos értelemben A Város Mindenkié egész működése felfogható egyfajta kritikai pedagógiai gyakorlatként. A nagyon különböző származású és társadalmi helyzetű tagok hosszú távú közös munkája – a csoportban zajló elvi viták (nem ritkán a legsúlyosabb erkölcsi-politikai kérdésekről), a közös szabadidős és kulturális programok, a hajléktalanszállókon megrendezett filmvetítések és beszélgetések – mind azt segítik elő, hogy a résztvevők megértsék az őket körülvevő társadalmi-politikai rendszereket és kritikusan viszonyulhassanak hozzájuk. Én úgy érzem, hogy épp ebben rejlik az AVM óriási ereje: ez a kritikai tudatosság és a tagok ezen keresztül megerősödő önbecsülése teszi lehetővé azt, hogy ilyen erővel és magabiztossággal lépjenek fel a bennünket körülvevő világ igazságtalanságaival szemben.

A kritikai pedagógia felszabadító hatását példázza a kézikönyvet kiadó Fotokontakt csoport látványos sikere is. A csoport 'Fotózás és aktivizmus' kurzusa a különböző társadalmi háttérű résztvevők egyenrangú, kölcsönös együttműködésén alapul. A résztvevők többek között megismerkednek a tudatos képalkotás azon technikáival, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy hatékonyan jelenítsék meg az őket körülvevő társadalom helyzetét és annak problémáit. Ezen a tudáson, illetve a közös tanulás élményén keresztül a hallgatók jobban megértik azokat a társadalmi-politikai folyamatokat, amelyek előidézik ezeket a problémákat, valamint a helyzet kritikus megjelenítésnek esztétikai és politikai jelentőségét. Paulo Freire sem kívánhatna szebb igazolást a kritikai pedagógia felforgató erejére, mint ahogyan az egyik hajléktalan résztvevő összegzi a fotós kurzus során szerzett tapasztalatait: „Pusztán fotózási ismeretek átadása helyett emberi minőségeket közvetített a képzés. [...] Remélem, a közeljövőben még sokan megtapasztalhatják ezt, az 'először érezd jól magad, mellesleg bármit elsajátítasz, amivel kiteljesíted önmagadat' tanulást.”

VÖRÖS ANNA

FOTÓZÁS ÉS AKTIVIZMUS

– A SZOLIDARITÁS ÉS A TOLERANCIA ISKOLÁJA

Tavaly ősszel a Fotózás és aktivizmus kurzus újabb évfolyamának indulásáról szóló felhívást megosztottam ismerőseimmel facebook oldalamon. Megdöbbenett a kérdés a bejegyzésben: „Azért fizessek, hogy szerencsétlen embereket fotózzak?” A tanfolyam hívó szavában éppen az ragadott meg, hogy a hajléktalan emberek társaim lesznek a tanulásban és partnereim a fotózásban. Mindenképpen „emberközeli” fotózásban akartam kipróbálni magam, de magamtól nem találtam meg ennek módját. Azoknak a fotósoknak a munkáját szeretem, akik megélik az életet és képesek az érzésüket fotóban megjeleníteni. Harmadik félévet eltöltve a tanfolyamon ugyan érzelemben gazdagabb lettem, de még mindig csak az élet küszöbén állok.

fotó: Vörös Anna

KUNYHÓBÓL LAKÁSBA! KÖBÁNYA

2013. december 13 – 2014. június 5.

Az kurzus alapját a Város Mindenkié csoporttal való együttműködés képezi és ennek keretén belül két-három hajléktalan aktivista tanfolyami költségét állja a többi résztvevő. Az első előadást Dombi és István tartotta, két AVM-es aktivista, „Hogyan bontsuk le a hajléktalan emberek köré épített sztereotípiákat” címmel és megismertettek bennünket az AVM munkájával (megjegyzem egy év is kevés volt erre, olyan szerteágazó). Az AVM az általam ismert legszervezettebb és legöntudatosabb civil csapat, büszke vagyok, hogy mi is hozzájárulhatunk a sikerükhöz. Én nem tudnám olyan okosan megfogalmazni a véleményemet és kiállni az igazamért, ahogyan az AVM aktivistái teszik. Az egyik legfőbb munkánk az volt, hogy a demonstrációk, hatóságokkal való egyeztetések, konferenciák és számos rendezvény eseményeit fotókkal támogassuk. Persze ez önkéntes, kinek mi az érdeklődése. Ekkor tanultam meg, hogyan lehet egy lépéssel közelebb lépni az emberekhez és miképpen próbáljak az egyszerű dokumentáláson felül hangulatot is közvetíteni. Rendszeresen elemeztük a fotósorozatokat, kevésbé technikai oldalról megközelítve a kérdést, inkább, azt, hogy vajon mitől hat egy kép, mely képek erősítik egymást. A három - négy kurzus hallgatóinak a motivációja és érdeklődése is különböző volt, megtaláltuk valamennyien a helyünket. Sajnáljuk, aki lemorzsolódott és örültünk az új csapattagnak.

Az elején feltett kérdésre válaszolva, szerencsétlen ember fotózása szóba sem került. Lassan érik be az, hogyan forduljunk emberi sorsok megörökítéséhez. Hiába ismerünk nehéz sorsú embereket, beszélgetünk rendszeresen, szót értünk egymással, nehezen érett be a személyes fotósorozat készítése.

Fordulatot éppen a kormány tervezett törvénye elleni tiltakozás hozta, ami szerint a hajléktalanságot a törvény erejével büntetik. Az AVM arra kérte meg csapatunkat, hogy keressünk fel erdei kunyhóban élő családokat és örökítsük meg az otthonukat. Már egy kevés idő is elég, hogy megértsem, miért más önálló lakban élni, mint közös szálláson. Vendégként érkeztem és igazi vendégszeretettel fogadtak, először Kispesten, Tétényen, Kamaraerdőn, Kőbányán, majd Csepelen. Elsőként kutya- és macskasereg tesztelt le. Bevallom, belépve az első kunyhó ajtaján, nem kaptam levegőt a csodálkozástól. A kunyhók otthonosak, az asszonyi kéz szépíti, nagyobb a rend, mint nálam. Muszáj is, kicsiny helyen nappali, háló, konyha. Kérdezem ... és télen? Nincs panasz, befűtenek. Hol talállok ilyen bizalmat, hogy otthonukba invitáljon a család és ott fényképezzek? Ekkor mozdult meg bennem valami, hogy van mondandóm és nem a szájalom, hanem a tisztelet hangján.

Az aktivizmus elsősorban szolidáris részvételt jelent, a fotóriporterrel ellentétben aktív részesei is vagyunk a demonstrációknak, eseményeknek, nem egyszer heteken-hónapokon keresztül követve a történéseket. Szép példa erre az AVM 'kunyhóból lakásba' akciója. Idén második alkalommal a kőbányai önkormányzat felajánlott felújítandó önkormányzati lakást két kunyhólakó párnak. Fotós társammal követtük útjukat a lakásmustrától a felújításon át a beköltözésig.

A tanfolyam résztvevői járták a saját útjukat, hosszú lenne felsorolni a megörökített eseményeket. A dokumentarista fotózás történetében és gyakorlatában neves előadók, fotóriporterek, művészek segítettek eligazodni.

fotó: Vörös Anna

KUNYHÓBÓL LAKÁSBA! KŐBÁNYA

2013. december 13 – 2014. június 5.

GAT

FOTÓZÁS ÉS AKTIVIZMUS

- KURZUS

A képzésben az volt a szokatlan, hogy nem egy adott tananyagot kellett bebeflázni, hanem mindenki a maga projektjén dolgozott, azt amit maga választott és fontos volt a számára. Mindenkinek magának kellett kitalálnia mit akar ehhez megtanulni, s megkapta a kurzuson a szükséges anyagot és segítséget. Egyéni képzettségi szintjének, fotós tapasztalatának és emberi, egyéni szükségletének megfelelően. Jó hangulatú közösségbe jártunk a képzésen, közös helyszíneken is fotóztunk, majd más alkalommal a műteremben egymás képeiről, és a világban megjelent munkákról alkottunk véleményt, ötleteket és inspirációt nyertünk a fotós anyagokból.

Az, hogy a hajléktalan aktivista, és a jó munkahelyű, milliós géppel dolgozó ember együtt tanulhatott, az hasznos volt. Műtermi fotózáskor kölcsönadták a komoly gépeket, így az is megismerhette, hogy milyen vele dolgozni, aki különben nem juthatna hozzá. És cserébe a jó anyagiakkal rendelkezők megtudhatták, hogy bizonyos esetekben egy olcsó kis használt fényképezőgéppel sokkal jobb képeket lehet készíteni. Ahova nem hajléktalanként a fotósok sosem fognak eljutni. És hogy a hajléktalan életmódba nem fér bele, hogy nagy, nehéz kamerákat és objektíveket cipeljen magával az ember, míg egy kis, 15 dekás kompakt gép belefér az ember zsebébe, és ha azon veszi magát észre, hogy valamilyen különleges szituációban van, előkapja a kis gépet, és internetre tökéletes minőségű képeket készíthet a soha meg nem ismétlődő eseményről.

A fotóvisszanézéseken mindenkinek az életébe beleláttunk, ami nagyon izgalmas volt. Aki a rádiónál dolgozott (és saját véleménye szerint unalmas életet élt), az a rádió átköltözéséről tudott olyan fotókat készíteni, amit senki más, mert örökökkel védtek az épületet. A költözés után átépítik, úgyhogy soha nem tér már vissza az az érzés, amit csak ő örökített meg. (A képeken voltak: csodálatos épületbelső, speciális eszközök a rádiós munkákhoz, és az átköltözés intézményi precizitása képekben: hogyan szedjük szét a nagyon összetett működő rendszert az egyik helyen, hogy kis darabokban átszállítás után, a másik helyen egészen más környezetben, más időben a kis darabokból újra összerakjunk valamit, úgy, hogy a más beosztású helyszínen ugyanaz újra ugyanúgy működni tudjon.)

Egy diák a színjátszó szakkörében fotózott a színpalak mögött, amiből a fiatalok élete rajzolódott ki, küzdelmük a jó szereplésért és az önfeledt életvidámságuk. Máskor egy

fotó: GAT

10. ELVONULÁS / AVM

2014. augusztus 8 - 10

sérült gyermekeket lovagló terápiával kezelő szervezetnél készített megdöbbentő képeket a szülők, a gyakran járni képtelen (vagy kommunikációjukban magukba zárkózott) gyerekek és a lovak kapcsolatáról. Ebben a külföldi terápiás központban volt önkéntes. Ezek a képek erősen hatnak az emberre, a hétköznapi szituációk átalakítják a képeket nézők értékrendjét. Legyen szó akár hajléktalan emberekről, akár gyerekekről. A szereplőket a hétköznapi valóságukban és valós viszonyaikban mutatják be, amik eloszlatják a sztereotip előítéleteket. Ráadásul erőfeszítést sem igényelnek, mert a képeket azok is megnézik, akik egyébként lusták lennének a dolgoknak utánaolvasni.

A közös munka is nagyon inspiráló volt, beleláttunk a teljes munkafolyamatba, és ha valamit úgy éreztünk, hogy mi is meg tudnánk csinálni, gyakorolhattunk, és fejlődhattunk, elkészíthettük a közös munkának azt a részét, amelyiket szerettük volna. Bevezetődtünk a jó megoldások gyakorlatába. Az egész folyamatot átláttuk, és bármekkora részt felvállalhattunk vagy akár kívül is maradhattunk. A közös munka során viszonyt alakítottunk ki a foglalkozás tárgyával és így tudást szereztünk róla. Anélkül, hogy kívülről irányította volna bárki is a folyamatot.

Sikeres művészek beszéltek a találkozókön (akiket a résztvevők kívánsága alapján hívtunk meg), akik egy-egy este meséltek a művészetükről, amiből kirajzolódott az életük, céljaik, sikereiknek az alapja, és az a munka, amit évek alatt tettek bele az életútjukba, valamint azok az emberi értékek, amik az embert meghatározzák. Tehát pusztán fotózási ismeretek átadása helyett emberi minőségeket közvetített a képzés.

Egyenrangú félként vehettem részt én is az órákon, annak ellenére, hogy kezdő voltam. Egyfajta „közös ismerjük meg korunk világát, közös érdeklődésünk, a fotózás segítségével” hangulatban folytak le a foglalkozások. A tapasztalt társak és a kurzusvezetés egyenrangú társaként kezelt engem és szintén hajléktalan társamat, akik helyzetünk miatt nem fizettünk a képzésért. Az utcán élő emberek általános elutasítása után sokáig hihetetlen volt ez az elfogadás. Sőt ez a közösség értéknek tekintette azt, hogy élethelyzetünk miatt, hajléktalanként másként látjuk a világot, mint életüket jobb szinten élő társaink.

A fotózási alapismereteket –a kurzusra járás ideje alatt- mellékesként, és a saját ütemünkben „szedték fel”, miközben a fotózó közösségbe jártunk, azaz hetente egy délutánon összejöttünk, hogy együtt legyünk. Mellékesként ki-ki tovább képezte magát abban, amiben ő fejlődni kívánt, miközben az álmához közvetlen inspirációt kapott a tanfolyamon. Alapvetően jól érezni „kellett” magunkat, tanulási kényszer nélkül, ami olyan komoly motivációt adott, aminek a segítségével pillanatok alatt tanultuk meg azt, amit mi magunk meg akartunk tanulni, mivel semmi sem volt „kötelező”.

A kurzusnak az volt az erénye, hogy a tudáshoz való hozzáférés (fotózási-, vagy emberi hozzáállás) végig rendelkezésére állt minden tanítvány számára, a maga szintjén. Azt adta a foglalkozás személyesen mindenkinek, amire megérett a résztvevő. A nyitott, közösségben létező önmegvalósítást mutatta be (hogy az életet ilyen viszonyban is lehet élni, és lehet közösen dolgozni), amiben mindenki a leggyorsabban valósíthatta meg önmagát. Ha egymást segítjük, de egyenrangú a viszonyunk. Ez teszi élvezetessé, szerethetővé és hatékonyá is egyszerre a fotókurzust.

A tanulás az emberi viszonyok miatt volt más ezen a kurzuson, mint az átlagos iskolákban. Az átlagos (és nem csak a porosz) iskolákban a tanár a hierarchia magasabb fokán áll. Ő adja a tudást az alárendelt szerepben lévő tanulónak. A világban viszont mindannyian

egyenlőek vagyunk (amíg nem hagyjuk, hogy elhitessék velünk, hogy a hatalomban levőtől függünk). Egyenrangú felekként pedig mindenki tanulhat, csak az fontos, hogy a tanulási folyamat során ne adjon át az oktató olyan hamis szuggesziót, hogy a tudás hatalma az ő (a tanárok, vagy hatalomban levők) személyes hatalma. Mert ezzel elveszítik a tanulók a személyes érdeklődésüket, és hitüket önmagukban és az élethez való jogukban. Ezután torzulhat csak el egy társadalom olyan szintre, hogy az évezredek óta technikailag legfejlettebb kor lakói az utcán aludjanak, és aki a hideg elől aluljáróba húzódik, azt törvénnyel fenyegetve kiűzik onnan, miközben ugyanebben a városban a hajléktalan embereknél nagyobb számú az üresen álló lakások száma. Hogyan történhet ilyen, hogyan csinált ilyen rendszert magának az értelmes ember (homo sapiens)?

UDVARHELYI ÉVA TESSZA

A FOTÓ(ZÁS) SZEREPE

A VÁROS MINDENKIÉ MUNKÁJÁBAN

A Város Mindenkié (AVM) csoport életében fontos szerep jut a fotózásnak. Munkánkat folyamatosan dokumentáljuk írásban és képeken is, ezért szinte minden rendezvényünkön jelen van egy fotós, akinek a képeit sokféle célra használjuk. A „Fotózás és aktivizmus” tanfolyamnak köszönhetően már a hajléktalan tagjaink között is vannak képzett fotósok, így szinte minden lépésünket meg tudjuk örökíteni. Lehetne ennek egyfajta „nagytestvér-figyel-téged” érzete is, de a remek fotósoknak és az AVM-tagok nyitottságának köszönhetően ez egyáltalán nincs így. A legtöbben elfogadjunk, sőt, örülünk is, ha fotózunk minket és általában szeretjük is a rólunk készített képeket. És ami a legfontosabb: a rólunk és velük készült képek az egyik legfontosabb missziónk megvalósításában, a hajléktalan emberekkel kapcsolatos társadalmi szemlélet megváltoztatásában is központi szerepet játszanak.

AZ AVM munkájának megörökítése

Az AVM egy olyan, Magyarországon egyedülálló modellt próbál megvalósítani, amelyben a hajléktalan és lakásszegénységben élő emberek közösen dolgoznak lakhatással rendelkező szövetségeseikkel egy igazságosabb társadalomért és azért, hogy mindenkinek legyen megfelelő lakhatása. Hogy magunk számára megörökítsük a munkánkat, és mások számára is lehetővé tegyük, hogy követhessék azt, szinte minden tevékenységünket dokumentáljuk. Ennek köszönhető például, hogy ma nemcsak az egyik leginkább látható, de az egyik leginkább átlátható civil szerveződés is vagyunk Magyarországon. Hatalmas szerencse, hogy kialakult egy viszonylag stabil fotós csapat, akiket minden nyilvános rendezvényünkre elhívunk, és így az ő képeikkel tudjuk illusztrálni a blogbejegyzéseket és Facebook-posztokat.

A képeinket egy nagy közös gyűjtőhelyen tároljuk a Picasán. Ha valaki ide ellátogat, az AVM teljes 5 éves történetét átláthatja képekben – képzéseinket, kulturális programjainkat, tüntetéseinket, polgári engedetlenségi akcióinkat, elvonulásainkat, megemlékezéseket, születési bulijainkat, és még sok-sok minden mást. Ide szinte minden képet felteszünk, ami egy-egy eseményről született, csupán a rosszabb minőségű (elmosódott, rosszul keretezett) képek maradnak ki, illetve arra is figyelünk, hogy ne legyen sok ismétlés egy-egy személyről vagy helyzetről.

Mivel az eseményeink sokszor történetként is elmesélhetők, a képek legtöbbször narratív sorrendben jelennek meg a Picasa-albumban, a bevezetés-tárgyalás-befejezés

fotó: Csoszó Gabriella / FreeDoc

FOLGLALJ HELYET! HÁZFOGLALÁS / AVM

2014. szeptember 27.

hagyományos logikáját követve. Erre a fotósaink tanítottak meg minket, akik munkájuk során szintén ezt a logikát követik. Noha a cél elsősorban az események dokumentációja, és nem a fotósok kétségtelen tehetségének villogtatása, ha ugyanarról az eseményről többben is készítettek izgalmas és színvonalas sorozatot, előfordul, hogy külön albumba töltjük fel a készítőik képeit, hogy külön-külön is érvényesülni tudjanak. Az albumok borítójaként mindig olyan képet választunk, amely nemcsak, hogy a legjobban jeleníti meg az esemény hangulatát, de valamilyen módon meg is különbözteti a több tucatnyi más albumtól, így ha valaki csak a borítóképekre pillant rá, akkor is benyomást szerezhethet csoportunk tagjairól és munkájáról.

A Picasán kívül rendszerint a Facebookra is felteszünk válogatást az események képeiből. Próbálunk alkalmazkodni a Facebook villámgyors ritmusához, ezért egy eseményről legfeljebb 20 képet teszünk fel. Itt a legfontosabb szempont, hogy a leginkább szerethető és kifejező képek kerüljenek fel. Ezen kívül a Facebookra inkább portrékat és egyéb, embereket ábrázoló képeket teszünk fel, hogy meg tudjuk mutatni tagságunk, támogatóink és eseményeink sokféleségét, dinamizmusát. Azért is hasznos inkább portrékat feltölteni, mert azokon minél többeket megjelölve sokkal több emberhez jutnak el. Fontos még számunkra, hogy ha többen készítettek fotókat, akkor minden fotós munkája kapjon méltó elismerést, azért minden sorozatból szerepeltetünk néhány képet.

Mobilizáció

A rólunk készült képeket arra is használjuk, hogy minél szélesebb körben terjesszük az AVM hírért és üzeneteit. Miközben pár éve még gyakran kellett blogbejegyzéseinket máshonnan vett képekkel illusztrálni, ez ma szinte soha nem fordul elő. Arra törekszünk, hogy minden cikkünkhöz olyan fotót használjunk a sajátjaink közül, amely nemcsak, hogy

illeszkedik a szöveg mondanivalójához, de kiemeli annak lényegi részét.

A képeket a Facebook-kommunikációnk során is felhasználjuk az események beharangozásánál, az „élő” közvetítések alatt és a beszámolók során is. Bár az AVM nagy hangsúlyt fektet az olyan események szervezésére, ahol az emberekkel személyesen találkozhatunk, ma már sokkal több a támogatónk annál, mint hogy mindenkivel személyesen kapcsolatba léphessünk. Ahhoz, hogy minden támogatónk és szimpatizánsunk viszonylag közvetlen kapcsolatot tudjon velünk kialakítani, hasznos, ha „megszemélyesítjük” a csoportot. Ebben nagyon sokat segítenek azok a képek, amiken az AVM hajléktalan és szövetséges tagjai szerepelnek, miközben aktivista munkájukat végzik. Ezeket a képeket aztán lehet lájkolni, osztani, és akár mi magunk is használhatjuk őket profilképnek vagy borítónak a saját Facebook-oldalunkon.

A Facebookon a képekkel illusztrált posztokat sokkal szívesebben osztják meg az emberek, és ezek a posztok sűrűbben is jelennek meg az felhasználók saját Facebook-falán. Mindez hatványozottan igaz a vizuálisan és tartalmilag is erős képekre, így ezek a fotók is nagy segítséget jelentenek ahhoz, hogy üzeneteink még több emberhez eljussanak. Az AVM-re jellemző még, hogy képeink beszédesek: nemcsak az emberek arca, mozdulatai szerepelnek rajtuk, hanem a molinóink, transzparenszaink, krétarajzaink is nagy számban jelennek meg. Ezek a szövegek a Facebook segítségével akár szállóigévé, szlogenné válhatnak, és így hosszú távon közvetítik mondanivalónkat az állampolgárok és a döntéshozók felé.

Végül a fotók kiemelt szerephez jutnak akkor is, amikor egyes akciókról vagy eseményekről élőben tudósítunk. Noha mi nem használjuk (még) a livestream technológiát, az AVM jelentősebb rendezvényeiről most már szinte mindig élőben tudósítunk a Facebook segítségével. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy minden eseményen külön ember feladata, hogy az eseményről 5-10 percenként hírt adjon a közösségi oldalon. A szöveges posztok mellett ilyenkor gyakran használunk képeket is, hogy a távollévők is át tudják élni az eseményeket. Tapasztalataink szerint ilyenkor leginkább azok a képek működnek jól (vagyis azokat osztják meg és lájkolják sokan), amelyek a résztvevők sokaságát és sokféleségét, és a helyszínen uralkodó hangulatot mutatják be. Az egyes résztvevőkről szóló portrékat ilyenkor kevésbé használjuk, ezeknek később, az utólagos beszámolónál lesz fontos szerepe (lásd fent).

fotó: Csoszó Gabriella / FreeDoc

FOGLAJ HELYET! HÁZFOGLALÁS / AVM

2014. szeptember 27.

A hajléktalan emberekről alkotott sztereotípiák megváltoztatása

A Város Mindenkié egyik célja, hogy megváltoztassa azt a torz képet, ami a társadalomban a hajléktalan emberekről él. Ahhoz, hogy ezt a célt elérjük, elengedhetetlen, hogy a médiában megjelenő hajléktalan-kép is átalakuljon és a médiamunkások sokkal érzékenyebben és felelősségteljesebben kezeljék ezt a kérdést. Sajnos még mindig igaz, hogy a hajléktalan emberek a sajtóban gyakran arctalan, passzív „bábként” jelennek meg: ápolatlan, szakállas férfi nagy csomagok között üldögél vagy fekszik. Felmerül a kérdés, hogy ha a média folyamatosan ezt a képet erősíti a hajléktalan emberekről, akkor hogyan várhatjuk el a társadalom tagjaitól, hogy teljes értékű emberként kezeljék a fedél nélkül élőket? Nagyon fontos számunkra, hogy a csoportunkról készült képek tükrözzék azt a meggyőződésünket, hogy a hajléktalan emberek másokkal egyenrangú állampolgárok, akik képesek és akarnak is kiállni magukért és másokért is. Az AVM-ről készült képeken a hajléktalan aktivisták jellemzően olyan aktív és felelősségteljes szerepekben jelennek meg, amelyeket sokan el sem tudnak róluk képzelni: beszédet mondanak, a sajtónak nyilatkoznak, élőláncal akadályoznak meg egy kilakoltatást, szociális bérlakást újítanak fel, oktatáson vesznek részt vagy maguk tartanak oktatást, beszélgetést moderálnak, műsort vezetnek stb. De a képek készítése nem öncél – ezeket a képeket elsősorban nem magunknak, hanem a külvilágnak készítjük. Célunk, hogy a rengeteg képpel, ami a csoportunkról készül, ellensúlyozzuk a médiában uralkodó negatív és kirekesztő ábrázolást. Hogy rávegyük a sajtó munkatársait, hogy a megszokottól eltérő képeket használjanak, minden sajtóközleményünket fotókkal együtt küldjük ki, és örömmel tapasztaljuk, hogy a különböző sajtóorgánumok egyre gyakrabban fel is használják képeinket. Ezen túl, ha egy, az AVM-ről szóló cikkben olyan kép szerepel illusztrációként, amely ellentmond az elveinknek, akkor azt mindig jelezzük a szerzőnek és megkérjük, hogy cserélje le a képet. Ma már olyan hatalmas a képgyűjteményünk, hogy szinte mindenki találhat a saját szövegéhez illő képet!

A fotósok

Az, hogy a fotó mint médium ennyire beépült az AVM munkájába, elsősorban annak köszönhető, hogy kialakult körülöttünk egy hűséges, megbízható és profi fotós csapat, akik hatalmas rugalmassággal és odaadással támogatják munkánkat. Egyrészt, mivel a fotósok és a csoport tagjai között bizalmi viszony alakult ki, olyan munkákkal is meg tudjuk őket bízni, amelyeket nem bízánk idegenekre (pl. egy polgári engedetlenségi akció előkészítése vagy kunyhólakók otthonának fotózása). Másrészt a sok közös munka során a fotósok jól megismertek minket – a mozdulatainkat, az üzenetünket, az akcióink logikáját – és ezért képesek arra, hogy pontosan, de szinte észrevétlenül örökössék meg munkánkat. A külvilág felé történő kommunikáción túl a fotózásnak tagjaink személyes fejlődésében is nagy szerepe van. Aktivistáink számára hatalmas lehetőséget jelent, hogy évek óta részt vehetünk a 'Fotózás és aktivizmus' képzésen. Itt számos hajléktalan tagunk tehetsége bontakozott már ki, akik ezzel fontos szerepet találtak maguknak a csoportban, vagy akár a tágabb mozgalomban, mint fotósok. Itt a művészet, az aktivizmus és az önfelszabadítás kapcsolódik össze egy olyan csatornán keresztül, amely másoknak is örömet szerez, és közben az AVM üzenetét is széles körben terjeszti.

(Ön)felszabadítás

A csoporton belül a képek legfontosabb felhasználási módja a fél évente tartott stratégiai elvonulásunkon bevezetett ún. szeretetposta, amelynek lényege, hogy minden tagunk

számára a saját maga fényképével illusztrált borítékban lehet üzeneteket küldeni. Ez rendszerint nagy sikert arat, részben mert a sok szeretetteli üzenet valóban nagy lendületet ad a közös munkához, másrészt pedig mert sok tagunknak sajnos ez az egyetlen alkalom arra, amikor hozzájuthat saját magáról készült, jó minőségű fényképhez.

A szeretetpostához a képeket nagy gonddal és szeretettel szoktuk válogatni, és célunk, hogy mindenkiről olyan kép kerüljön a borítékra, amely aktív és felelősségteljes szerepben mutatja be őt, egy számára fontos vagy kedves eseményen. Persze a válogatás sohasem lehet tökéletes, hiszen a fotóválasztás teljesen szubjektív megítélésen múlik, mégis, legtöbbször szerencsére sikerül a képekkel örömet szerezni!

A minket segítő fotósok nagyon szépen ötvözik az esztétikumot a történetmeséléssel és a precíz dokumentációval. Hatalmas szeretettel örökössék meg a munkánkat, ami érezhető a képeken is: többször hallottuk már például, hogy ezeken a fotókon az AVM tagjai meg-
szépülnek. Ez minden tagunknak nagy örömet jelent, de különösen fontos fedél nélkül élő tagjaink számára, akiknek gyakran igen alacsony az önbecsülésük, és hatalmas munkájuk van abban, hogy saját magukat is másokkal egyenrangú, értékes embernek fogadják el. A rólunk készült szép és erős fotók így nemcsak a minket körülvevő társadalom formálásának eszközei, de fontos szerepet játszanak abban is, hogy az AVM hajléktalan tagjai is hinni tudjanak magukban és visszaszerezzék eltiport méltóságukat.

fotó: Csoszó Gabriella / FreeDoc

FOGLALJ HELYET! HÁZFOGLALÁS / AVM

2014. szeptember 27.

FOTÓZÁS ÉS AKTIVIZMUS

KISOKOS

A lakhatás alapvető emberi jog!

A Város Mindenkié hajléktalan érdekvédelmi csoport tagjai ezúton szeretnék felhívni a sajtó munkatársainak figyelmét arra, hogy a hajléktalan emberekről a médiában közvetített kép gyakran káros sztereotípiákon alapul, megbélyegzi a hajléktalan embereket és súlyosan rombolja a társadalomban az összetartozás és a szolidaritás érzését. Az alábbiakban bemutatjuk az általunk, hajléktalan és a hajléktalanságot megtapasztalt emberek által azonosított fő problémákat, és javaslatokat fogalmazunk meg arra, hogyan lehet ezeket kiküszöbölni.

A probléma: felszínes, sztereotip, káros ábrázolás

A legelterjedtebb probléma, hogy a média munkatársai – a közbeszédet követve – **főnévként használják a hajléktalan szót**, tehát egyszerűen „hajléktalan”-ként utalnak az otthonatlan emberekre. Ezzel tulajdonképpen azonosítanak bennünket az állapotunkkal, azzal az állapottal, amitől mielőbb szabadulni szeretnénk. Ezáltal hajléktalanságunkat állítják be személyünk központi jellemvonásaként, szemben minden más jellemzőnkkel – azzal, hogy mindemellett, sőt, mindenekelőtt emberek, nők, férfiak, aktivisták, bolti eladók, szakácsok stb. vagyunk.

Ennek egy súlyosabb esete az, amikor mindezt **sértő és lekicsinylő jelzők használatával** teszik. Tehát már nem is „hajléktalan”-ként, hanem csövesként, csöviként stb. utalnak ránk. Ez többségünk méltóságát mélyen sérti.

Mindennek egy szélsőséges megnyilvánulása, amikor **az állatvilágból vett hasonlatokkal utalnak a hajléktalan emberekre**:

„a környéken ugyanis megszorodtak a hajléktalanok” (hetilap, 2011. 12. 08.)

Pedig mi is emberek vagyunk, ugyanolyan méltósággal és öntudattal, mint minden más emberi lényt, **súlyosan sértenek minket az ilyen hasonlatok**.

Ehhez szorosan kapcsolódó probléma, amikor egy **állampolgár hajléktalansága teljesen indokolatlanul jelenik meg a tudósításban**; vagyis amikor az érintett személy hajléktalansága a riport témája szempontjából érdektelen, mégis említésre kerül.

„Pestszentlőrincen egy hajléktalan a szemét között találta meg F. György végtagjait” (hetilap, 2011. 12. 17.)

„hajléktalanok verekedtek össze Nyíregyházán, mert az egyik férfi megpróbálta elhódítani a másikkal együtt élő nőt” (hetilap, 2011. 12. 29.)

Ez a fentiekhez hasonlóan **úgy állítja be a hajléktalanságot, mint az érintett központi jellemzőjét**, amelyet feltétlen ki kell emelni.

nem létezik olyan, hogy hajléktalan kinézet vagy viselkedés

A lakhatás alapvető emberi jog!

Szintén rendkívül káros, amikor **a hajléktalan embereket negatív példaként szerepeltetik**.

„éveken keresztül úgy nézett ki mint egy hajléktalan, egy rendes öltönyt még a mai napig nem sikerült beszereznie” (hetilap, 2011. 12. 23.)

Így azonosítanak bennünket a velünk kapcsolatos sztereotípiákkal. Az ilyen kijelentések azt a látszatot keltik, mintha mindannyian egyformák lennénk, és mintha ez az azonosság mindenképpen valamilyen negatív jellemzőben öltene testet. Pedig a hajléktalan emberek nagyon sokfélék, más-más családi háttérrel, személyes jellemvonásokkal – tehát nem létezik olyan, hogy hajléktalan kinézet vagy viselkedés.

Ehhez a problémakörhöz tartozik, hogy **a hajléktalanságot igen gyakran a köztéri élettel és a kol-dulással azonosítják**.

„mikor váratlanul mellém lép egy hajléktalan kinézetű ember, s azt kérdezi, hogy van-e egy kis apróm” (napilap, 2011. 11. 29.)

Ez is erős torzítás: a hajléktalan emberek közül csak minden tizediknek van kéregetésből származó jövedelme, túlnyomó többségük pedig egyáltalán nem kéreget. A budapesti hajléktalan emberek 15 %-a él közterületen, 79 %-unk szálláson lakik, 6 %-unk pedig valamilyen átmeneti szálláslehetőségeket vesz igénybe. Ebből is jól látszik, hogy a hajléktalan emberek nem alkotnak egységes csoportot, és ha így kezelnek bennünket, azzal erősen eltorzítják a valóságot.

Ezeket a problémákat tovább súlyosbítják a **riportokhoz választott fotók, vá-góképek és idézetek**. Amikor hajléktalanságról esik szó, akkor szinte kizárólag középkorú, szakállas, piszkos ruhában lévő, többnyire ittas férfiak képét láthatják az olvasók/nézők, ami nagyban hozzájárul ahhoz, hogy az emberek fejében kizárólag ez a kép él rólunk. Vannak közöttünk ilyen emberek is, de nagyon sok másféle ember is. Ahhoz, hogy hiteles képet közvetítsenek rólunk, fel kell hagyniuk az ilyen leegyszerűsítő, általánosító ábrázolásmóddal.

Előfordul, hogy bizonyos, jellemzően **negatív társadalmi jelenségekhez auto-matikusan hajléktalan emberek képét társítják**.

Ha köztéri vizelésről, ürülékről, alkoholfogyasztásról van szó, igen gyakran egy hajléktalan ember képe jelenik meg illusztrációként, holott nyilvánvalóan nem minden hajléktalan ember kapcsolható össze ezekkel a jelenségekkel, viszont számos otthonnal rendelkező ember igen.

A lakhatás alapvető emberi jog!

Noha értékeljük a jó szándékot, elhibázottnak tartjuk, amikor **védtelessen és gyámolításra szoruló áldozatként mutatnak be bennünket**. Ezzel két probléma van: egyrészt az ilyen ábrázolás figyelmen kívül hagyja, és ezzel elfedi a hajléktalan emberek erősségeit, képességeit, és ezzel megfoszt bennünket az aktív állampolgárságunktól. Másrészt indokolatlanul nagy hangsúlyt fektetnek a gyámolítás jelentőségére, és így például piedesztálra emelik a sok szempontból rosszul működő hajléktalan ellátórendszert, ami szintén árnyalt és kritikus ábrázolást kíván. A hajléktalan embereknek elsősorban nem gyámolításra van szüksége, hanem biztos és emberhez méltó lakhatásra – ez a társadalompolitikai tény azonban a riportok többségében teljesen háttérbe szorul.

Ennek a problémának a másik véglete, amikor **romantizálják a hajléktalanságot**, vagyis amikor igyekeznek pozitív történeteket bemutatni egy-egy hajléktalan ember életéből. Ez a megközelítés ugyan valóban segíthet a társadalmi szemléletformálásban, mi mégsem tartjuk szerencsésnek, mivel az ilyen riportokból gyakran teljesen hiányzik a hajléktalansággal járó szenvedés és nyomor bemutatása, ami szintén lekicsinyíti a hajléktalanság mint társadalmi és nem egyéni probléma jelentőségét.

nagyon kevés szót ejtenek a valódi okokról

Szintén komoly probléma, hogy a hajléktalansággal kapcsolatos sajtómegjelenések szinte kizárólag **az érintettek személyére, személyiségére, élettörténetére** vagy esetleg egy feltételezett közösség (a hajléktalanok) bemutatására fókuszálnak,

és csak elvétve jelennek meg olyan írások vagy tudósítások, amelyek a hajléktalanság problémájával foglalkoznának, vagyis azokkal a rendszerszerű problémákkal, amelyek fenntartják és folyamatosan újratermelik a tömeges hajléktalanságot. Aránytalanul nagy hangsúlyt fektetnek tehát a következmények bemutatására, miközben nagyon kevés szót ejtenek a valódi okokról és az érdemi, társadalmi szintű **problémákról**.

Megoldás: érzékeny, árnyalt és felelős ábrázolás

A fentiekből úgy tűnhet, nekünk semmi sem jó, ez azonban nem így van. A Város Mindenkié tagjai az alábbiakban megfogalmazott javaslataikkal szeretnének hozzájárulni a hajléktalanság pontosabb és hitelesebb ábrázolásához a médiában.

Tartózkodjanak a „hajléktalan” szó főnévi használatától! Használják melléknévként és ezzel emelik ki az érintettek elsődleges személyiségjegyeit (pl. „hajléktalan ember”, „hajléktalan aktivista”). Hasonlóképpen tartózkodjanak az olyan lealacsonyító kifejezések használatától, mint a csöves, csövi stb.

Az illusztrációk megválasztásakor is törekedjenek az árnyaltságra, szakadjanak el a sztereotípiáktól!

Csak akkor emeljék ki az ábrázolt ember hajléktalanságát, ha annak a téma szempontjából valóban van jelentősége!

avarosmindenkie@gmail.com
avarosmindenkie.blog.hu

A lakhatás alapvető emberi jog!

Fontos, hogy **ez a téma ne csak a téli hidegben kerüljön terítékre!** A hajléktalanság a társadalmunkban állandóan jelenlévő, rendkívül súlyos probléma, ami miatt nagyon sok ember szenved nap mint nap, ezért az év minden szakában megfelelő figyelmet kíván.

Súlyukhoz mért arányban jelenítsék meg a személyes történeteket és a hajléktalanság társadalmi, szerkezeti okait!

Tudósítsanak a felmerülő megoldási módokról is! A hajléktalanságra elsősorban nem a forró tea és a zsíroskenyér a megoldás, hanem az állami felelősségvállalás és az emberhez méltó lakhatás biztosítása. Ezeknek a megoldásoknak és alternatíváknak is meg kell jelenniük a médiában.

Ne tartózkodjanak a társadalmi felelősség feszegetésétől! A hajléktalanságnak vannak jól körülhatárolható okai, amelyeket meg kell jelölni ahhoz, hogy a tájékoztatás kellően árnyalt és hiteles lehessen.

A hajléktalanság ábrázolásakor **ne feledkezzenek meg a mindennapos szenvedés és megaláztatás bemutatásáról!** Fontos, hogy az ábrázolásban a megerősítő, pozitív üzenetek és a hajléktalan emberek által megélt szenvedés arányban álljon egymással.

Ne a hajléktalan emberek problémájaként mutassák be a hajléktalanságot, hanem egy, a teljes lakosságot érintő társadalmi problémaként.

Jegyzet a szerkesztőnek:

A Város Mindenkié hajléktalan és nem-hajléktalan aktivisták csoportja, melynek célja a hajléktalan emberek jogvédelme és a hajléktalanság felszámolása érdekében társadalmi változások elindítása. További információ: avarosmindenkie.blog.hu

Kapcsolat: Vojtonovszki Bálint (20 44-99-110)

avarosmindenkie@gmail.com
avarosmindenkie.blog.hu

NEGATÍV SZTEREOTÍPIÁK

VIZUÁLIS MEGJELENÉSE A HAJLÉKTALAN EMBEREK ÁBRÁZOLÁSÁBAN

Mielőtt jobban beleásnánk magunkat a témába, röviden fontos lenne foglalkoznunk azzal, hogy mit is jelent maga a sztereotípiák a mi esetünkben.

A sztereotípiák szociális csoportokra vonatkozó általánosító és egyszerűsítő sémák. A sztereotípiákhoz viszonyítva alakítjuk ki a másiktól alkotott képünket. Ha azonban pusztán a sémákra hagyatkozunk, és nem a maga összetettségében tekintünk az egyénre, akkor torz és részleteiben pontatlan képet kapunk. Azt a folyamatot, amikor az egyénekre vetítjük rá a csoportnak tulajdonított jellemzőket, sztereotipizálásnak szoktuk nevezni. Itt most kizárólag a hajléktalan emberekkel foglalkozunk, pontosabban azzal, hogyan tudjuk őket és világukat sztereotípiáktól mentesen bemutatni.

Miért is fontos ez nekünk?

Fotós-aktivistaként nem lehet más a végső célunk, mint hogy megtegyünk minden tőlünk telhetőt a hajléktalanság felszámolásáért. E témával kapcsolatos képek talán egyik legfontosabb feladata, hogy segítsen lebontani a sztereotípiák által emelt falakat és bemutassa, hogy a hajléktalan ember is értékes, érző személy, aki ugyanúgy szeretetet, tiszteletet érdemel, mint bárki más. A sztereotipizálás nagymértékben akadályozza e csoport felé irányuló közönyt, elutasítást feloldását. Képekkel is bátorítani kell a társadalom biztos lakhatással rendelkező tagjait arra, hogy először magát az embert lássák és csak utána a problémát.

Milyen vizuális sztereotípiákat érdemes elkerülnie egy aktivista-fotósnak, aki a hajléktalansággal kapcsolatos témában próbál közvetíteni?

Véleményünk szerint és eddigi tapasztalataink alapján az alábbiakban felsoroltakat:

1. Hajléktalan ember fekszik a földön, az utcán, aluljáróban, parkban.

Az ilyen típusú képek különböző, negatív töltetű mögöttes tartalommal bírnak, mint például: állatias, nem ember, ittas, koszos, bűdös. A médiában sajnos leggyakrabban ilyen képekkel találkozunk. A hajléktalan emberek nem alkotnak homogén csoportot, Budapesten körülbelül 15% él közülük köztereken, de mivel ők vannak leginkább szem előtt, ezért rajtuk keresztül formálunk véleményt minden hajléktalan emberről. Az ilyen típusú negatív képek nem a valóságot tükrözik, és nehéz helyzetbe hozzák azokat a hajléktalan embereket is, akik nem az utcán laknak. A témában kevésbé tájékozott, a véleményformáló médiában megjelenő információt hitelesnek tartó embereket az ilyen képek továbbra is távol tartják attól, hogy jobban megismerjék az egyes hajléktalan emberek valós problémáit.

2. Alkoholos italok fogyasztásának vizuális hangsúlyossá tétele.

Az ilyen fényképeket szemlélve egy átlagos fényképnéző néhány tipikus reakciója: ez egy alkoholista; piára bezzeg van pénze; azért lett hajléktalan, mert iszik. A képeken megjelenő italozó hajléktalan ember is nagyon gyakori a médiában. Sajnos az ilyen negatív képek elterjedésének eredményeként az uralkodó közvélemény úgy gondolja, hogy egy hajléktalan ember nem lehet józan, mindegyikük alkoholista és az italozás miatt kerültek ilyen helyzetbe, noha ez egyáltalán nem igaz. A hajléktalan embereknek csak egy kis része alkoholista

és esetünkben is ez sokkal inkább a hajléktalansággal járó szenvedés következménye, csak ritkán az oka. Érdemes nem fókuszálni az alkohol fogyasztását hangsúlyozó elemekre.

3. Testi hiányosságok hangsúlyozása (amputáció, erősen hiányos fogazat), feldagadt lábak, veresnyomok fókuszba helyezése.

Az ilyen képek legtöbb esetben az ápolatlanság, igénytelenség képzetét keltik, gyakran betegségektől való félelmet váltanak ki, növelik a hajléktalan emberek és a társadalom többi tagja közti távolságot, fenntartják a feléjük irányuló közönyt vagy megvetés állapotát.

4. Hajléktalan ember fotózását kunyhók mellett felhalmozott lommal, „szeméttel” körülveve.

Az ilyen képek is azt a tévhitet terjesztik, hogy e csoport tagjainak többsége összeszed minden „hasztalan”, koszos, bűdös szemetet, „lomozik”, guberál, kiborogatja a kukákat és ezzel egészségügyi veszélyt jelent, pedig a lomtalanítással és a még használható tárgyak újrahasznosításával valójában nem ártanak senkinek, és ha már az állam sem nyújt segítő kezet, akkor kénytelenek ehhez a számukra túlélést jelentő egyetlen megélhetési forráshoz fordulni. Sokan csak abból tudnak élni, amit a MÉH-ben le lehet adni.

5. A kunyhókban élő hajléktalan emberek kutyáit.

Gyakran hallani, hogy emberek nem mernek sétálni a budapesti erdőkben, mert félnek a kunyhókban lakók kutyáitól, akik agresszívok, harapnak és nincsenek beoltva. A hajléktalan kutyák közül nagyon sok be van oltva és igen, van köztük agresszív is. A kutya, aki egyben társ a mindennapokban, jelzi az idegeneket is. Sok veszélytől megvédi a kunyhóban élőket. A kutyákat ábrázoló képekkel talán nem érdemes ráerősíteni erre a negatív hozzáállásra.

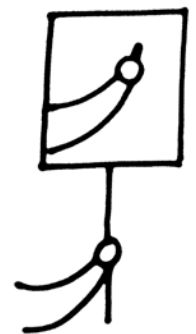
6. Olyan képek készítését, amelyeken a hajléktalan ember fát vág.

A kunyhóban lakó hajléktalan emberek irtják az erdőt – ez nagyon elterjedt vélekedés. Igen, van úgy, ha nem találnak lehullott faágakat, akkor fűrészselnek, mert hideg van és életben szeretnének maradni. Ezzel ők nem okoznak kárt a társadalomnak, viszont a favágást a törvény bünteti, ezért nem érdemes képi bizonyítékokat szolgáltatni a hatóságoknak.

7. Alvó hajléktalan ember arcát ne fényképezzük.

Nem etikus. Alvó hajléktalan embert csak akkor fotózzunk, ha utána ottmaradunk és megvárjuk, amíg felkel, hogy beszélgethesünk vele és többet tudjunk meg az életéről, továbbá engedélyt kérhessünk tőle a fénykép elkészítéséhez.

A hajléktalan emberekről a társadalom többi tagja nem sokat tud, annak ellenére, hogy egy városban, közel a lakással rendelkező emberekhez élnek. Ez a tudáshiány fenntartja és erősíti a sztereotípiákat. A médianak, vagyis a témával kapcsolatosan publikált képeknek, filmeknek és szövegeknek egyaránt nagyon nagy szerepük van a közvélemény alakításában, ezért fokozott felelősséggel jár a róluk szóló szövegek megírása, fényképek elkészítése.

Rajzok: Dan Perjovschi

következő 2 oldal

fotó: Palotás Ágnes

ZUGLÓI KUNYHÓLAKÁKÓK PERE / AVM

2013. október 24.

ESEMÉNYEK

(PL. KONFERENCIÁK, TÁRGYALÁSOK, EGYEZTETÉSEK, ÜNNEPSÉGEK, TALÁLKOZÓK)

FOTÓZÁSA

Általános jellemzők

A demonstrációkkal szemben ezek általában kiszámítható, nyugodt rendezvények; többnyire egy helyszínen, zárt, körülhatárolt térben zajlanak, s időtartamuk is nagyjából előre ismerhető.

Az esetek többségében nem nyilvánosak, s

maga a megjelenés is regisztrációhoz vagy meghívóhoz kötött.

Előkészítés

Érdemes előre felderíteni a helyszínt, tisztázni, milyenek a fényviszonyok, alkalmanként szükséges lehet a szervezőktől

segítséget kérni, ha nem elegendő a világítás, és esetleg megoldható plusz fényforrások üzembe helyezése. Amennyiben ez nem lehetséges, magasabb ISO-értékkel kell dolgoznunk, bár ez sajnos a kép zajosságát növelő tényező. Vakut csak végső esetben használjunk, mert a résztvevőket zavarhatjuk a gyakori villantásokkal.

Kinek fotózunk?

Amennyiben a szervezők kértek fel a munkára, pontosan tudnunk kell, milyen jellegű képeket várnak tőlünk. Mindenképpen érdemes utánanézni magának az adott témának, az előzményeknek, s ajánlatos ismerni az esemény forgatókönyvét, a felszólalók és a résztvevők számát, stb.

Engedély

A fotók készítéséhez minden körülmények között engedélyt kell kérni a szervezőktől és a résztvevőktől is. Amennyiben valaki nem járul hozzá, hogy róla képfelvétel készüljön, ezt mindenképpen tiszteletben kell tartanunk.

Hogyan fotózzunk eseményt?

Mindig célszerű egy-két, ún. emblemikus fotót csinálni, amin látszik maga a helyszín, és az esemény egy-egy kiemelkedő, hangsúlyos mozzanata, szereplője. Érdemes megörökíteni a jellemző díszletelemeket, valamint elkészíteni néhány olyan átfogó fotót, amiből kiderül, hányan vettek részt az eseményen. De az is lényeges, hogy legyenek nagyon jó, közeli portrék az előadókról, s a közönség egyes tagjairól vagy csoportjairól is, amelyeken látszik a figyelem, s az esetleges reakciók. Ha vannak kitüntetett pillanatok, mondjuk egy díjátadás, vagy egy ítélethirdetés, azokról sem illik lemaradni. Ugyanakkor vigyázzunk, ne tolakodjunk az események előterébe, próbáljunk a lehetőségekhez képest láthatatlanul dolgozni, ne váljunk zavaró tényezőkké az esemény során. Ha van alkalom, érdemes elidőzni a finom részleteken, egy képsorozat esetében jól jöhetnek ezek az átkötő, hangulatos képek. Vegyük észre az esetleg háttérben

zajló fontos történéseket is. Izgalmasabbá tehetjük az anyagot, ha tudatosan használjuk a különböző képsíkokat, s játszunk a mélységélességgel. Természetesen nem válhat ez öncélú játékká, minden esetben a mondanivalót kell szolgálnia.

Nem mindegy, milyen képet kap a külvilág az adott eseményről, vigyáznunk kell rá, hogy a leadott fotó kifejezze, hűen közvetítse a találkozó hangulatát, szellemiségét, gondolatiságát.

Technikai követelmények

Ahhoz, hogy különböző fókusz távolságú felvételeket tudjunk készíteni, a legegyszerűbb megoldás, ha minél nagyobb zoom-mal rendelkező objektívet viszünk magunkkal. Ugyanakkor zárt térben, gyenge fényviszonyok mellett - amennyiben mód van rá -, érdemes minél nagyobb fényerejű objektívet használni. Ajánlatos nagylátószögű és teleobjektívvel is felszerelkezni.

DEMONSTRÁCIÓ ÉS AKCIÓ

Készülj!

A szervezők arra töreksenek, hogy bevonják a fotós aktivistát az előkészületekbe. Ideális esetben a tájékoztatás tartalmazza az esemény célját, az üzenet célcsoportját, a helyszínt és az időpontot valamint egy kontakt személyt, akitől a helyszínen információkat kérhetünk.

Kinek adunk hangot?

A képeink nyilvánosságot adnak egy-egy üzenetnek. A demonstrációk dokumentálásának első kérdése, hogy kiknek adunk hangot. Alapelvünk az erőszakmentesség, ezért a minket vagy másokat érő alapvető emberi jogokat, emberi méltóságot sértő, ki-rekesztő cselekedeteket nem népszerűsítjük sem dokumentációval sem publikációval.

Vannak jogaink!

Az előkészületek egy másik fontos része, hogy tájékozódjunk az érvényes jogszabályokról.

Kinek szolgáltatunk bizonyítékot?

Arra is kell figyelni, hogy ne szolgáltassunk feleslegesen bizonyítékot pl. a rendőrségnek. Több olyan szakasza is van az eseménynek, amelyeket nem publikálunk. Ilyenek a megbeszélések, a helyszíni

előkészületek, egyéb részletek, amelyek nem tartoznak a nyilvánosságra.

Az üzenetre koncentrálj!

A feliratok üzenetét közvetítenek, az előttük zajló jelenet fotózásánál mérlegelni kell mi adja a háttérrel és mire irányítjuk a figyelmet.

Légy mozgásban és közben figyelj a kollégákra!

Ha megtaláltad a megfelelő témát, arra figyelj, hogyan lesz abból megfelelő kép. Mindig a fotós a rugalmas, mert a helyzetét a legkönnyebben tudja változtatni – szemben pl. a videósokkal vagy a szervezőkkel, akik az irányításért felelősek. Kerüljük el, hogy őket vagy egymást akadályozzunk.

AKTIVISTA-FOTÓESSZÉ

A „KUNYHÓBÓL-LAKÁSBA PROGRAM”
KERETÉBEN SZERZETT TAPASZTALATOK ALAPJÁN

1. Mi jellemzi az aktivista-fotóesszé elkészítését?

A fotóesszé elkészítésekor nem egyszeri eseményt fotózunk, hanem elmélyültebb képi tanulmányt készítünk. Az aktivista fotósként a kapott feladat függvényében határozunk meg magunknak bizonyos irányelveket. Nem maradunk csupán külső szemlélők, mint többnyire az események fotózásánál - közelebb kerülünk a fotóalanyainkhoz, fontos az egyéni látásmód. A hangsúly a megközelítésen van: személyes véleményt (is) közvetít, szabad és kötetlen ábrázolásmód, nyitott a párbeszédre (hasonlóan az írott esszéhez).

2. Az aktivista-fotóesszé elkészítésekor vajon csak egy fotós szerepében vagyunk jelen?

A kunyhóból-lakásba program keretében hosszabb ideig látogattunk két kunyhóban élő, hajléktalan párt, akik később lakásba költöztek. Nagyon sok időt töltöttünk el beszélgetéssel, voltak olyan alkalmak, amikor a fényképezőgép a táskában maradt. Érdekes mindig türelmesnek lenni és felismerni az olyan helyzeteket, amikor nincs helye a fényképezésnek. Ismerjük meg a fotóalanyainkat és mindig tartsuk tiszteltben a kéréseiket. Legyünk nyitottak, szociálisan érzékenyek, ugyanakkor legyünk tisztában a saját határainkkal és ne vegyük át a szociális munkás szerepét.

3. Hogyan használjuk az elkészített képeket?

Mielőtt bárhova is elküldenénk a képeinket, fontos, hogy azokat megmutassuk a fotóesszé alanyainak is (papírképen / digitális formátumban). Ne felejtsük el azt, hogy nem használhatunk fel olyan képeket, amelyekre nem kaptunk engedélyt. Előfordulhat, hogy fotóalanyaink előzetesen megkérnek

minket arra, hogy bizonyos dolgokat/embereket ne fotózzunk. Ezt a kérést be kell tartani. Ezen kívül nagyon fontos, hogy elmagyarázzunk, hogy hol jelennek meg majd ezek a képek és mire számíthatnak a megjelenésük után (más médiákból is megkereshetik őket stb.).

Sorozatunk összeállításakor kerüljük az olyan képek készítését, amelyek sztereotípiákat jeleníthetnek meg.

fotók: Balogh Dina
KUNYHÓBÓL LAKÁSBA! KÖBÁNYA
2013. december 13 – 2014. június 5.

54., 55. oldal

fotó: Börcsök Zsófia
KILAKOLTATÁS ELLENI TILTAKOZÁS / AVM
2014. november 23-24.

**ELŐRE
LÁTHATÓ**
Fotózás és aktivizmus kézikönyv

Lumen Fiók # 4

Lumen Fiók Program keretében az alkotási folyamat és a kontextus kerül nagyító alá. Egy-egy választott projekt kap kiemelt hangsúlyt, melyekhez az alkotási folyamatot, a kutatás menetét bemutató kiadvány készül. A kiadványon az alkotó vagy kurátor és a Lumen tagjai közösen dolgoznak.

Szerkesztők:

Balogh Dina

Börcsök Zsófia

Csata Judit

Csoszó Gabriella

Fábián Károly

Papp Dóra

Palotás Ágnes

Serfőző József

Várady István

Vörös Anna

Társszerkesztő: Erdei Krisztina

Szövegek: Balogh Dina, Böcskei Balázs, Csatlós Judit, Csoszó Gabriella, Dósa Mariann, Palotás Ágnes, Papp Dóra, Udvarhelyi Tessza, Várady István, Vörös Anna, A Város Mindenkié csoport, Fotózás és aktivizmus csoport

Fotók: Balogh Dina, Börcsök Zsófia, Csoszó Gabriella, Fábián Károly, Palotás Ágnes, Papp Dóra, Várady István, Vörös Anna, Fotózás és aktivizmus csoport, A Város Mindenkié csoport

Rajzok: Dan Perjovschi

Lektorálás: Csatlós Judit

Nyomda: Quarts Studio

Grafikai terv: Katarina Šević

Külön köszönet: László Gergely

LUMEN

Kiadja:

Lumen Fotóművészeti Alapítvány

lumen@photolumen.hu

www.photolumen.hu

Budapest, 2015

ISBN 978-963-88761-6-4

FELLEŐSÉGGE TARTOZUNK EGYMA'SÉRT

Legyél bár fotós kollégánk vagy aktivista társunk, tagja egy csapatnak vagy magányos harcos, profi vagy amatőr, a Tiéd is ez a jegyzet. Mert Te is fotózol, mert Te is megosztod a képeidet a társaiddal, mert ezáltal véleményt formálsz, híreket közvetítesz, értékeket és problémákat fogalmazol meg, teszel láthatóvá. Olyan vagy, mint mi. Nálunk is így kezdődött...

www.photolumen.hu

BUDAPEST